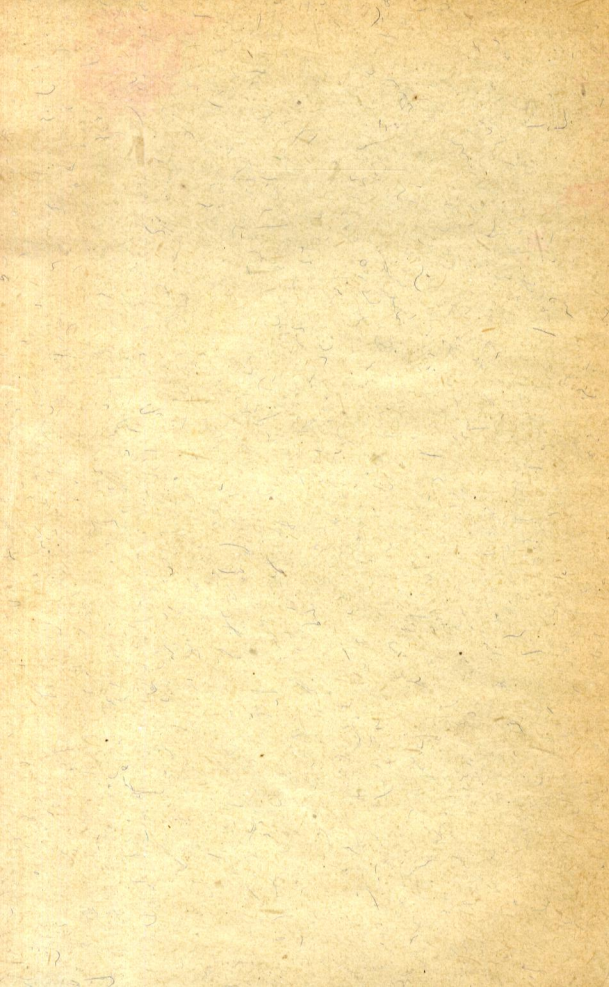

06

SVĚTOVÁ KNIHOVNA

Číslo 59.

IVAN FRANKO:

UKRADENÉ ŠTĚSTÍ

REDIGUJE
JAROSLAV KVAPIL

Za 10 kr.

J. OTTO
NAKLADATELSTVÍ * KNIHTISKÁRNA
V PRAZE

SVĚTOVÁ KNIHOVNA.

Dosud vyšlo:

1. Čech Svatopluk: Jestřáb
contra Hrdlička.	25.-27. Geikie Arch.: Geologie.
2. Tolstoj Lev Nikolajevič:
Statkářovo jitro	28.-29. Franko Ivan: Boa con-
strictor.
3. Vrchlický Jaroslav: Por-
tréty básníkův.	30.-31. Arbes Jakub: Akrobati
4. de Amicis Edm.: Albert.	32.-34. Bret Harte: Cressy.
5. Sienkiewicz Henryk: Na
slunném pobřeží.	35. Klicpera V. Kl.: Zlý jelen.
6.-7. Valera Juan: Pepita Xi-
menez.	36. Bródy Sándor: Sněženka.
8.-9. Mácha Kar. H.: Básně.	37. de Mendoza don Diego Hur-
tado: Lazarillo z Tormes.
10. Mérimée Prosper: Dvě no-
velly.	38.-39. Mácha Karel Hynek:
Čikáni.
11.-13. Ibsen Henrik: Nápad-
níci trůnu.	40. Čechov Anton Pavl.: Mužici.
14. Rubeš František: Tři hu-
moresky.	41.-42. Björnson Björnstjerne:
Absolonovy vlasy.
15. de Vogue Melchior: Lid
a pání na Rusi.	43. Neera: Addio.
16.-18. Vöcel Jan Erazim: La-
byrint slávy.	44.-46. Aldrich Thomas Bailey:
Tragedie Stillwaterská.
19. Tyl Josef Kajetán: Stra-
konický dudák.	47. Molière: Šibalství Skapi-
nova.
20.-21. abbé Prévost: Manon
Lescaut.	48.-50. Kodym F. S.: Zdravo-
věda.
22.-23. Jirásek Alois: Filosof-
ská historie.	51.-52. Daudet Alphonse: Rosa
a Ninetta.
24. de Musset Alfred: Novelly
a povídky I.	53. Palacký František: Poli-
tické myšlenky.
	54. Aho Juhani: Dvě čudské
povídky
	55. Dickens Charles: Koleda.
	56.-58. Ludwig Otto: Mezi ne-
bem a zemí.

V tisku:

»Novelky« od Em. Bozděcha; »Candide« od Voltaira; »Kniha
písní« od H. Heine; »Koperník« od C. Flammariona; »Zpověď
dítěte svého věku« od Alf. de Musset; »Cesta kolem světa« od
Darwina; »Renée Mauperinová« od bratří Goncourtů; »Bez dog-
matu« od H. Sienkiewicze; »Ohlasy« od Fr. Lad. Čelakovského;
»Nevinný« od Gabr. d'Annunzio atd.

SVĚTOVÁ KNIHOVNA

vychází týdně. Každý svazek, jehož jednotlivé číslo stojí 10 kr.,
jest ukončen.

Předplatné na 10 čísel (kterýchkoli) 1 zl., poštou zl. 1.10.

»Světová knihovna« je na skladě v každém knihkupectví.

Nakladatelství J. Ottý v Praze, Karlovo náměstí č. 34.

UKRADENÉ ŠTĚSTÍ.

Drama ze života maloruského lidu

od

IVANA FRANKA.

Přeložil

JAROSLAV ROZVODA.

PRAHA.

Tiskem a nákladem J. Otty.

[1898].

22800/59.

Všechna práva vyhrazena.

F/IV
U-31-R
881

Nemá-li žádný ze slovanských národův ani dnes ještě; koncem 19. století na růžích ustláno, mohl by přece jeden mezi nimi všem ještě záviděti: jest to více než dvacetimilionový národ maloruský (Ukrajinci — Rusíni), který podobně jako národ polský je rozdělen hranicemi politickými ve tři části — rakouskou, uherskou a ruskou. Zalidňuje třemi a půl miliony Halič východní, Bukovinu a severovýchodní Uhry. Sedmnácte milionů žije v říši ruské, jmenovitě na Ukrajině. Kdysi jako součást říše polské měla Rus svobodné rozvíjející se zřízení, v mnohém přímo republikánské, volila si své úřady, vyšší a nižší, hetmana a plukovníky, ba i duchovenstvo; města byla dle vzoru západu opatřena municipálním zřízením, právem magdeburským, stav selský požíval mnoho na ty časy osobní svobody, proměňoval se částečně v kozáctví soustředící se kolem Zaporožské Síče; v celém kraji bylo vzdělání dosti rozšířeno zásluhou množství škol nižších, středních (v Ostrogu, Vilně, Minsku, Břešti, Lvově) a akademie v Kyjevě.

Perejaslavská smlouva, uzavřená r. 1654 Bohdanem Chmelnickým s knížectvím moskevským, zabezpečovala sice úplné zachování samosprávy v Ukrajině, avšak despotická monarchie se samovládným carem a všemi vrstvami národa v otrockém poddanství, dědictvím to tatarské výchovy, nemohla vedle svého zřízení strpěti svobodnější ústavu a brzo ji udusila. Stihlo to i jazyk maloruský. Již Petr Veliký r. 1720 zapověděl tisknouti jakékolivě knihy na Ukrajině vyjma církevní, později sice pomalu zákaz ten počal upadati v zapomenutí, psali malorusky Kotlarevskij, Kvitko, Kostomarov, Kuliš a j., leč již to vzbudilo zase ruské úřady, tak že začaly censurou tisk omezovati a když r. 1847 založeno bylo Cyrillo-methodějské bratrstvo, pronásledování, vězení (uvěznění Kuliš i Ševčenko), censura vše utlumily. Teprve za vlády Alexandra II. probudily svobodnější poměry opět hnutí ukrajinofilské. Avšak od té doby opět čím dále tím více rozkazy carské, nechtějící jazyk maloruský uznati za samostatný, leč pouze za nářečí ruské „zkažené polštinou“, ubíjely rozvoj mladé literatury. Úkaz z r. 1876 zakazuje dovoz jakýchkoliv knih maloruských do Ruska za hranicí vydaných a nedovoluje nic tisknouti mimo historické dokumenty (pravopisem starým) a belletrii pravopisem etymologickým, jímž píší Velkorusové. Roku 1881 povoleno tisknouti též slovníky. Dnes mimo tato nařízení ještě censura ruská, známá svojí libovůlí, stěsňuje víc a více

tisk maloruský tak, že nic vědeckého, ba ani populárně-vědeckého, nic náboženského, historického, paedagogického atd. nesmí se vydávati, pouze materiály národopisné a belletrie ze současného života lidu. Belletrie z života tříd vzdělaných, z dějin, ba i překlady z jiných literatur jsou zakázány. Poměry takové ovšem ničí rozvoj literatury a ztěžují, ba znemožňují práci malého počtu ukrajinofilů: velký počet intelligence se rusifikuje — vždyť i školy jsou pouze velkoruské.

Lepší poměry nastaly v oné části Rusi červené, jež připadla k říši rakouské. Tu literatura maloruská rozvíjí se sice svobodně, bez překážek umělých; bohužel však nemají Rusíni dostatek vzdělaných lidí v poměru ku svému počtu. A lid selský, malorolnický, tvořící hlavně národ, dosud velmi málo umí čísti. Dříve pak i tu intelligence se odnárodňovala, polštila. Následek toho jeví se ovšem i v písemnictví: udržuje se stará vlastenecká nekritičnost a odpor k směrům novým, zatím co druhé literatury, jmenovitě polská a ruská — do jisté míry konkurenční, jelikož v Rakousku vzdělanci umějí polsky, v Rusku rusky — daleko již pokročily.

Přirozeno jest, že v takovém stavu věci každý na výši evropského vzdělání stojící spisovatel má pro národ maloruský neobyčejnou cenu, jmenovitě vyniká-li nadáním, dovede plodně pracovati — a hlavně je-li při všem tom lidovým.

Nadání, plodnost, lidovost spojuje v sobě dr. *Ivan Franko*, doživší se již 25letého jubilea své spisovatelské činnosti.

Narodil se roku 1856 v Nahujovicích (okres drohobyčský) v Haliči. Jest synem selské chaty — otec jeho byl rolníkem a kovářem — a jak sám mluví, vyživen jsa černým chlebem, prací tvrdých rukou, cítí povinnost prací celého života odměnit se za ty groše — jež na jeho vzdělání vydala ruka chudého rolníka — lidu rusínskému, jenž ač utiskovaný, otupovaný a mravně kořený po dlouhé věky, ač i dnes chudý, slabý a nevědoucí si rady, přec pomalu se zvedá, čím dále tím v širších vrstvách cítí touhu po světle, pravdě a spravedlivosti a hledá k nim cestu. Tomuto úkolu skutečně Franko věnoval se pilnou prací, a veškerá díla jeho vyznačují se hlubokou láskou k lidu: z jeho života hlavně čerpá látku svých obrázků, románů, dramat, jeho život zkoumá jako ethnograf. Měl sice již i v tom předchůdce, rovněž nadaného, Fedkoviče, jenže jeho práce nebyla konána s tím vědomím a byla spíše nahodilou, kdežto u Franka je výronem a výsledkem pevně stanoveného a jasně vytčeného úkolu, procítění potřeb lidu. Nemálo o to zasloužil se před málo lety zemřelý professor *Drahomanov*, ježž Franko svým vůdcem a učitelem nazývá.

Práce Frankova jest tak rozsáhlá, mnohostranná, že těžko ji v malém úvodě lze nastítni. Jestliť Franko nejen básníkem, povídkářem,

novelistou, ale i historikem, ethnografem, kritikem, ekonomistou, publicistou (rusínským i polským), ba i dobrým humoristou. Bibliografie podrobná jeho prací a článků, vyplnila by mnoho místa — lze uvést jen důležitější.

Franko psal s počátku pod pseudonymy Miron a Dzedžalik.

Napsal velký počet překrásných novel a obrázků, roztroušených po časopisech rusínských i polských. Později část vydal ve sbírce „V potu čela“. Dále vydal celou řadu románů a povídek: Petrei a Doboščukové, Boryslav, Boa constrictor, Boryslav se směje, Zachar Berkut, Jac Zelepucha, Základy společnosti a j. a j.

Z dramat sluší hlavně uvést výtečné jeho Ukradené štěstí (jež vyznamenáno bylo v konkursu zemského výboru v Haliči r. 1892), pak Sen knížete Svatoslava, Kamenné duše.

Lyrických i epických básní jeho jest rovněž veliké množství — sbírkou vyšlo v „Z vršin a nížin“, z nichž vynikají legenda Smrt Kajnova, vzniknuvší četbou a překladem Byronova mysteria a jsoucí jaksí jeho pokračováním, epos Panské žerty, dále Dumy proletáře a velice pěkná báseň Kameníci.

V oboru ethnografie patří Franko mezi nejlepší současné pracovníky a i v kritice velice mnoho dobrého napsal.

Mimo původní práce podal množství překladův pěkných formou: ze Sofokleů krále Edipa,

Antigonu, z Cervantesa Don Quixota, z Goethea Fausta a Reineke Fuchs (Lis Mykita), z Byrona Kaina, mimo to z Tennysona, Bret-Harte, Mark-Twaina, Victora Hugo, Björnsterne-Björnsona, Lavelaye-Huxlea, Gogola, Dostojevského, Ščedryna a j. a j. Také podal několik ukázek z našeho Karla Havlíčka v dobrém překladu.

V každé jeho práci lze cítiti vědomí povinnosti k svému národu ukládající jemu, synu lidu, pracovati všemožně ku povznesení a šíření osvěty ve všech vrstvách národa — píše i o lidu pro vzdělance, aby je naučil cítit s lidem a rozuměti mu, píše i pro lid, aby ho naučil myslit a klesit si cestu k osvětě. Byť realisticky podával obrazy života — všude jeví se jeho humanita a pokrokovost.

Bohužel, že tato pokrokovost, mylně pozorována, pouze se stanoviska politického, není dosti oceňována ani u lidí jeho národa: již nejedna trpkost proto sevřela jeho srdce, mnohou obtíží přitížila mu v práci a časté překážky postavila v cestu jeho života: není však o tom pochyby, že nadání, píle, vytrvalost jeho vše přemáhá a získává uznání jeho zásluh — i byť nikdo, lid maloruský, až dovede oceniti — jeho práci ocení.

V Praze, v květnu 1898.

Překladatel,

OSOBY.

Mikola Zadorožnyj, 45letý muž nevelkého vzrůstu, shrbený loudavý.

Anna, jeho žena.

Michal Hurman, četník. Vysoký, zdravý muž 30letý.

Olexa Babyč, soused Mikolův; 40letý.

Násťa, jeho žena; 35letá.

Obecní starosta; 50letý.

Šloma, krčmář.

Sedláci a selky, hoši a děvčata, muzikanti atd.

V pohorské vesnici Nezvanicích v Haliči kolem
roku 1870.

Provozovací právo této hry zadává spolek českých
spisovatelů belletristů „Máj“ v Praze.

První jednání.

Vnitřek selské chaty. Noc. Slyšeti hukot větru, sních bije do oken. V peci oheň a při něm hrnky. Anna a Nášta točí se při peci. Na lavici, na židlích, při peci i na peci děvčata a hoši. Jedni předou, druzí navíjejí přízi na motovidla, uprostřed světnice u stolu jeden z hochů plete rukavici, jiný kroutí provaz na kolovratu.

1. výstup.

Hoši, děvčata, Anna a Nášta.

Hoši a děvčata (zpívají).

Oj tam za horou, oj horou křemenovou,
tam nežije v míru muž se svojí ženou ;
ona jemu stele bělounkou postýlku,
a on na ni chystá drátěnou nahajku.
Bělounká postýlka prachem se pokryla,
drátěná nahajka bílé tělo bila,
bělounká postýlka prachem zasypaná,
drátěná nahajka celá je krvavá.

Nášta (skočí jim do zpěvu máchajíc hadrem). Fuj !
Co jste si to jen vzpomněli tak plačtivého. Zní
to jako umíráčkem!

První hoch (směje se). Aha, husí kůže vám naskakuje!

Násta. Fuj! fuj ty! Myslíš, že jsem otce tvého ženou, jehož nebožka modřin nikdy se nezbavila?

První hoch. Oho! můj nebožtík táta vždy říkával: muž-li ženy nebije, všechno v ní hnije.

Druhý hoch. Tvůj táta byl dobrým lazebníkem, uměl sedlákům i žilou pouštět!

První hoch. A zadarmo! To také za něco stojí.

Násta. Však byste se mohli stydět a aspoň v této chatě tak nemluvit a nezpívat. U všech čertův! Toť, jak by, nedopouštěj Pánbůh, zlého ducha při děcku volal. Tu andělé boží se vznášejí, jediná chata v celé vsi, v níž jest pokoj, shoda, lad a láska — a vy takové řeči jste začali, že hanba z úst je vypustiti!

První děvče. No, nebojte se, tetko, my přec svojí písničkou anděly svaté z chaty nevyplašíme.

Násta. A jak ty to můžeš vědět? A což, když vyplašíte? Víš, že staří říkají: nevolej vlka z lesa. Bývá tak, že vyslovíš-li v nešťastnou chvíli na koho zlé slovo, hned se splní. Nebožka má matka vyprávěla, že jednou jeden...

První hoch. Bodejť byste tipec na jazyk dostala! Jděte raději k peci a hleďte, aby brzo nudle byly, beztoho přijede potom z města Mikola a z chaty domů nás vyžene.

Násta. Ale jdi, ty máš na spěch! Neboj se, nudle budou, hled' jen, abys ty svou rukavici dopletl. (Jde k peci.)

První děvče. Tak dozpívejme tu písničku. Je tak pěkná a tak smutná, že se až chce plakat . . .

Anna (od pece). Jenom počkejte, až se vdáte, a na svých vlastních zádech tu dobrotu pocítíte, však vy nebudete tak po pláči toužiti . . .

Děvčata. Tu máš! A jak vy o tom víte? Zkusila jste?

Anna. Nemluvím o sobě. Co jsem zkusila, o tom vím sama a Pánbůh.

Děvčata (chvilí mlčí, potom pustí se znovu do zpěvu).

Oj muži můj, muži, nebij mne tak krutě,
mám já tělo bílé, bolí mne to, bolí,
vypusť mne, můj muži, na višňový sádek,
abych si utrhla růžový tam kvítek,
utrhnu si růžový květ, pustím jej na vodu:
plyň jen, květe ty růžový, až ku mému rodu,
plyň jen, květe ty růžový, plyň tam po Dunaji
a až spatříš mou matičku, přeplyň až ku kraji.

Násta (scedila zatím nudle, polila je olejem a posolila, a staví je na stůl). No, dost toho zpěvu! Odložte práci! Nudle jsou na stole!

(Hoši a děvčata skládají práci a s veselým křikem sedají ke stolu a jedí.)

Násta (s Annou u pece. Násta také si nasypala nudlí a sedí obrácena zády k stolu). Nu, kmotra, pomoz také!

Anna (hledí oknem). Bože, to se tam činí! Jen, aby naši z cesty nezbloudili!

Násta. Neboj se, nejdou poprvé.

Anna. Nevím, proč je mi tak úzko, smutno, jakoby nějaké velké neštěstí nade mnou se vznášelo!

Násta. Vždyť to vidím, chudáku. Chodíš celý den jako nesvá. Již sama o tom přemýšlím, proč se tak trápíš? Žiješ jako u Pánaboha za pecí...

Anna. Já?

Násta. Muže máš hodného, tichého, pracovitého, div se k tobě nemodlí...

Anna (vzdychnuvši). Co do toho všeho!

Násta (potichu). Ah, ty, že dětí nemáš! Neboj se jen, Bůh je milostiv, budou ještě.

Anna (máchnuvši rukou). E! z toho si nic nedělám!

Násta. Z čeho tedy? Čeho ti potřebí? Že tě bratři na věnu zkrátili! Fuj, naplivni na jejich věno. Však jim ta tvoje křivda na dobré nevyjde!

Anna (škubne sebou jako uštknuta). Ale kmotro! Pro věno že bych... Ach, proč jste mi jen mých bratří vzpomenula! Však víte, že jsou mi nejhoršími nepřátely!

Násta. Vím, chudáku, vím. Naposlouchala jsem se toho o tvém živobytí za svobodna.

Anna (živě). Co? O mém svobodném živobytí? Co vy o tom víte?

Násta (dobrodušně). O všem vím, nebohá, o všem vím. Jak tě bratři bili, za nádenníci měli, mezi lidí nepouštěli a konečně za náden-

níka násilím vdali, ba ještě na věně skřivdili. A kdyby jenom tohle...

Anna. Jak? Ještě více víte?

Násta (směje se) Jen se mne, kmotro, neboj! Povídám ti, že o všem vím, ač to není tak blízko, nýbrž až v druhém okresu a ač jsem tvé bratry ani okem nespatriila.

Anna. A odkud vy o tom víte?

Násta (směje se). Od strak a vran, drahá. Inu, byli již takoví lidé, kteří o všem mi pověděli. Ani bys ty neuhodla kdo?

Anna. To jste se jistě někde na jarmarku sešla s některou mojí kamarádkou.

Násta. Ale kmotro! Co pak já tak často na jarmarcích bývám. Ó ne, to tak do mé chaty vědomost sama přišla, a ne jindy než včera.

Anna. Inu, to já již neuhodnu, kdo by to mohl být!

Hoši a děvčata (vstávají od jídla). Naděl vám Pánbůh, tetko Anno, i vám, tetko Násto, za večeři!

První hoch. Buď Pánbůh pochválen, že se duše nasytila!

Druhý hoch. Děkujte Pánubohu a mně a ne hospodyně!

Násta (bije ho hadrem). Jdi, jen jdi, ty nezvedený.

Devčata. No, již je čas domů, a jak je cesta zavátá, s těží dojdeme.

Druhý hoch. Jen se nebojte, vlašťovičky! Jest nás tu hochů dost. Každý po dvou vezme na záda a zanes domů.

První děvče. Ó jej! jací siláci! Ještě byste se strhali a rozstonali.

(Chystají se k odchodu, berou koudel a přízi a jdou.)

Děvčata. Tak dobrou noc! (Líbají se s Annou, jež jim svítí do síně.)

Anna. Dobrou noc děvčátka! dobrou noc! A buďte tak dobry, přijďte zas zítra. (Zavírá za nimi dvěře.)

2. výstup.

Anna, Nášta.

Nášta. Tož, abych také šla!

Anna (poklízí stůl). Ale poseďte ještě. U vás není chata pustá a váš muž pojede beztoho kolem naší chalupy, uslyšíte ho. A mně veseleji bude čekatí.

Nášta (pomáhá poklízeti). Inu tak! Ale v svět-nici vždycky rukou třeba. Než, tobě k vůli už to udělám... (Zastaví se uprostřed světnice před Annou s miskou v ruce.) Nejsi tedy zvědava, od koho jsem se dověděla o tvém živobytí za svo-bodna?

Anna. Jakáž rada, neumím hádati.

Nášta (významně). A srdce ti nic neříká?

Anna. Srdce? Co vás to napadá. Co by mi srdce říkalo?

Násta. Aha! Barvu v tváři měníš! Bledneš a zas se červenáš. No no, jen se nelekej. Vím o všem od něho samého!

Anna. Rozvažte, co povídáte! Od jakého jeho samého?

Násta. Od kohopak jiného, než od Michala?

Anna. Od jakého Michala?

Násta. Ale kmotro, nedělej, jako bys o ničem nevěděla! Vždyť obě nejsme již dětmi. Michala Hurmana znáš? Co?

Anna (ustupuje o krok do zadu a žehná se křížem). Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého! Co vy to, kmotro, povídáte! Michal Hurman — ano, toho jsem znala, ale — ten dávno není na živu! Zahynul v Bosně.

Násta. Kdo ti to řekl?

Anna. Vím to, bratří řekli.

Násta. Aha, to je to, že bratří!

Anna. Jeho matka sama list mi ukazovala, plakala.

Násta. To byl asi list podvržený, neboť Michal je živ.

Anna. Kmotro, pro Bůh, to nepovídejte! Snad se vám o něm zdálo? Snad se vám duch jeho zjevil?

Násta. Ne, kmotřičko Anno, povídám ti, on je živ. U četníků slouží již tři roky. Byl kdesi v jiné zemi, ale teď přeložili ho sem k nám. Včera přišel do naší chaty a na tebe se vyptával.

Ivan Franko: Ukradené štěstí.

Львівська бібліотека

АН УРСР

№ II- 34319

507-ф
2
Львівська Філія
бібліотеки АН УРСР

Anna. Bože můj! Co to? Co se to se mnou děje? Kmotro, holubičko! Řekněte, že se vám to jen zdálo ve snu. Vždyť to to — z toho možná se zblázniti! Vždyť tomu Michalovi jsem se zapřísáhla, že raději do hrobu půjdu, než abych s někým jiným šla k oltáři! A teď? On pro moji duši si přišel. Ach ne, ne, nežertujte, vy jen tak to povídáte!

Násta. Přezehnej se, kmotro! Co jsi se tak polekala? Zřejmo, že tě bratří oklamali. Ty's ovšem bez viny. On to sám pověděl. Ničím tě nevinil. Ach, kdybys ty slyšela, jak pěkně a srdečně o tobě mluvil!

Anna. Ne, ne, nic mi neříkejte! Nic o něm nechci slyšeti, nechci ho viděti. (Chodí po světnici, lomíc rukama.) Ó, můj Bože! Ó, Bože! Což je to přece pravda? Což mne tu také ošídili, jak slepou prodali!

Násta. No, jen se utiš, kmotro! Nač mluvit ještě o tom, co již minulo. Ať je za to Pánbůh pokárá!

Anna (ještě chodí jako omámená po světnici). Ale proč? Proč? Aha, již vím! Báli se Michala, že by jim vzal moje dědictví po otci. Ó, tak tak! A tenhle je pokorný, nádenník, rád, že cokoliv dostal! Bože, zachraň mne, ať se nezblázním!

Násta (chápe ji za ramena). Ale jen se vzpamatuj, kmotro! Co to mluvíš? Nebojíš se hříchu? Ty's teď vdanou ženou, třeba, abys o všem zapomněla.

Anna (hledí chvíli upřeně na ni). Ach ano, ano, máte pravdu! Máte pravdu! Zapomenout třeba. I kdyby mělo srdce puknout. Co jsem se namučila po ta tři léta. A teď už jsem myslila, že se utiším, že se osudu podrobím, že staré rány boleti mě přestanou. A teď! Ten co byl pro mne nebožtíkem, zjevuje se znovu. Kmotříčko! Matičko má! Porad' mi, co mám dělat? Dej mi nějaké koření, aby to tu přestalo boleti!

Násta. Kdežpak vzala bych, moje ubohá, koření? Nic ti na to neporadím, jen jedno snad: modli se k Bohu, aby odvrátil od tebe neštěstí.

Anna. Modlila jsem se, kmotro, modlila, Čelem jsem bila o kamenné shody u kostela, dlažbu jsem slzami omývala — nic to nepomohlo.

Násta (naslouchá). A! Slyšíš! Ovšem, zvonek cinká. To jistě naši jedou.

Anna (u okna). Zvonek cinká. Sotva slyšeti při hukotu větru — ale zvoní, Bože buď pochválen, že jedou. Pojďme jim naproti. (Obě spěšně se oblékají a vyjdou.)

3. výstup.

(Za chvíli vejdou *Anna*, *Násta* a *Babyč*, zasněžený, v rukavicích s bičem.)

Babyč. Dej Pánbůh dobrý večer!

Anna. Dej to Pánbůh. Tak vy povídáte, že můj s vámi nejel.

Babyč. Ne, kmotro! Nechal jsem ho ještě na solnici. Dokládal ještě polena na svou hranici a začal pak se starostou rozmlouvat, a já jsem do konce nečekal a jel za druhými.

Anna. Pro Boha! Jak pak jste ho mohli nechat samotného v takové vichřici.

Babyč. Ale, jen se nic nebojte, nebude sám. To on jistě jel přes Kupině s peredilnickými. A naši jeli přes Radlovice silnicí. On brzo přijede, jen se nic nebojte, koníky má dobré.

Anna. Ach, já se jaksi něčeho obávám. Povídají, že se v lese vlci ukázali. Nedopouštěj Pánbůh.

Babyč. Upokojte se jen, kmotro! Bůh je dobrotivý, odvrátí od vás zlé. A Mikola přec není děckem, o koně dbá. Tak stará, pojďme domů, koně již asi promrzli.

Nášta. Dobrou noc, kmotro! Pomodli se chudáku k Pánubohu, všechno to dobře bude!

Babyč. Dobrou noc!

Anna. S Pánembohem! (Babič a Nášta odejdou.)

4. výstup.

Anna (sama v kožichu a v šátku sedá u okna a naslouchá). Nic není slyšet. Jenom vítr hučí a bije. (Lomí rukama.) A on žije, žije, žije! Oklamali mne, omámili, ošálili, okradli o vše, o vše! Ne, nechci na to ani pomyslit. Mám muže, jemu

jsem přísahala a budu mu státi v slově. (Naslouchá.) Ach! A tu přijíždí! No přece! Chvála Bohu! (Vychází.)

5. výstup.

Mikola a Anna.

(Za jevištěm slyšeti řinčení řetězů. Za chvíli vchází Mikola celý zasněžený v kožichu, přes kožich má houni, beranici na hlavě, na rukou rukavice, v podpaždí s bičem. Stojí uprostřed světnice, bere bič z podpaždí a oklepává sněh, dupaje o podlahu botami. Oklepav se počíná se svlékati.)

Mikola. A to je výdělek! To je život! Můj Bože, div že jsem na té cestě duši nevypustil. A co jsem se nalopotil. A do kosti promrzl! (Otvírá okno a volá.) Anno! Koně třeba napojiti! Chtěl jsem jeti přes Kupině a nebylo možná.

Anna (za jevištěm). Dobře, dobře! Již jsem vody přichystala.

Mikola (zavírá okno, odkládá houni, potom kožich a věsí na bidlo). Ba na mou věru výdělek! Za osm šestáků dej v šanc zdraví — to se vyplatí! Celý den pracuj, zdvihej, tahej, dobytek moř, mrzni a mokni jako pes --- a za to všechno osm šestákův. A přijde k výplatě a i toho ti dřiči litují. I to sežrali. Jak dávají člověku ten krvavý groš, vidíš, že i na ten se třesou. Ó, by vás už jednou lidská práce roztrhala, rozmetala, abyste přece už oči na to vytřeštili, vy

hanební vydríduchové! (Sedá na konci stolu a chce zouti boty.) No počkej! Boty zmrzly na kost, ani hnout. A noh také už necítím. Jen aby neoznobil, však to nejlepší příležitost zmrzačiti se. (Škrábe se za ušima.) Ach, bída, bída. (Křičí) Ženo, hej ženo! Anno! Co tam děláš?!

Anna (vchází). Volal's mne?

Mikola Ba že volal. Nu co, pili koně?

Anna. A jak! Tak chudáci promrzli, že třásli se jako osika. Ubohý dobytek! Přilila jsem jim trochu solné vody, vypili do dna.

Mikola. A mají tam co žrát?

Anna. Nu, už jsem se na tebe nespolehla, že ty jim dáš. Mají po mírce ovsu a řezanky jsem nařezala na stroji u představeného a za žebřík jsem jim naložila sena. Čím jsi se tak opozdil?

Mikola. Eh, bodejť bys se neptala. Pojď, pomoz mi stáhnouti boty. Zmrzly mi na ram-pouch a bojím se, aby nohy neomrzly.

Anna. Pro Boha, co to mluvíš!? Ještě to by nám scházelo! (Bere za boty, táhne a pohlédnuvši Mikolovi do tváře pouští nohu, ustupuje na krok a žehná se.) Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, Mikolo! Co ti jest? Ty's celý krvavý!

Mikola. Já?

Anna. Pro boha! Co to jest? Což byla bitka? Což jsi se poranil?

Mikola. Ale ne, ne, neboj se!

Anna (přiskočí k němu a rozpíná mu kazajku). No počkej přece! Pro Boha, košili má zakrvácenu. Co se ti to stalo, Mikolo?

Mikola I to náš hodný a vážný starostíček.

Anna. Co? Bil tě?

Mikola. No, jistě že nehladil. (Udeří pěstí o stůl.) Ale já mu to neodpustím. Já mu tu křivdu připomenu.

Anna. A co se to mezi vámi stalo? Za co?

Mikola. Ptej se ty mne a já tebe. Za nic. Z ničeho nic se do mne pustil. Bodejť by ho vodník do močálu vtáhl.

Anna (prohlízejíc si ho ještě). Ale neklej, Mikolo, nehněvej Boha! Z tebe, pro Boha, vyteklo vědro krve! Ó, běda! Počkej, já tě omeju! Zůstalo tu ještě teplé vody. (Jde k peci.)

Mikola. Ne, není potřebí! Zažaluji ho u soudu! Tak jak jsem, půjdu zítra k samému soudci. Ať to páni uvidí! Nic nemej —

Anna (nalévá na misku vody a blíží se). Jdi, jdi, ubohá hlavo! Nestav se v posměch lidí. Starostovi nic neuděláš, jen smíchu utržíš!

Mikola. Jak to, nic neudělám? To císařské právo dovoluje, aby tak kdo lidi týral. To on starosta, dohlížitel dovozu dřev a na solnici smí duši z člověka vyhnat?

Anna. Ty's jistě zas polena prodával!

Mikola. Ba, že jsem musil prodávati. Pro pána Boha, jak se člověk nadře v lese, promrzne jako pes, krejcaru v kapse nemá — to potřeba se přece něčím posilnit.

Anna. Ale Mikolo, Mikolo! Kolikrát jsem ti mluvila: raději trp, ale toho nedělej. A teď chceš ještě k soudu jít? Spíše starosta ještě tebe do vězení vsadí, než ty jeho!

Mikola (hledí ustrašen na ni). Oh, ženo! Ba, ty máš pravdu! A mně to nenapadlo! No pojď, umyj!

Anna (myje ho). Nevím, co bych dala, že's nejen polena prodával, ale ještě starostovi nějaké urážlivé slovo řekl!

Mikola. Já? Ať mne Bůh potrestá, že ne! Pustil se do mne, že sáh není celý! Já jak obyčejně skládal poslední a on se dal do mne. Už tam asi někdo na mne pověděl, že jsem několik těch hloupých polen prodal.

Anna. Možná, že to sám viděl?

Mikola. Čert ví, možná, že i viděl. Dost, že se do mne pustil. Já ti, povídá, nezaplatím, dokud sáh nebude celý. A já jemu: Jaký byl v lese, takový je tu. Ale on: Lžeš, prodal jsi pět polen. A já jemu povídám: Když jsem prodal, neprodal jsem sám. Druzí také prodávají. A on na mne: Kdo prodává, kdo, kdo? Co jsem mu měl říci? Pravda, člověk nikoho neviděl, a pak na toho neb onoho povědět, toť nehezké! Tak tedy povídám mu: Však vy sám, pokud jste nebyl dohlížitelem, také jste prodával. Sotva, že jsem to vyřkl, již na mne skočí a začne mne mlátiti holí. A po hlavě a kde padlo. Kdy a kdo a jak se mne ujal a na sáně posadil, nevím.

Anna (kývá hlavou). Já jsem si to myslila, že jsi asi něco probleptnul. Starosta není takový, aby se do někoho bez příčiny pustil.

Mikola (roztrpčený). To jistě. U tebe je každý počestný, rozumný, jenom tvůj muž ne.

Anna. Na cti ti nekřivdím, ale polen nebylo třeba prodávati.

Mikola. A mrznouti a o hladu býti potřebí!

Anna. Měl jsi z domu si vzítí pár krejcarů na kořalku, když se už bez ní neobejdeš. Však nejsme ještě také nuzáci.

Mikola. To tak! Na výdělek jeti a ještě peněz z domů bráti!

Anna. Nuž, máš výdělek, jakého se ti chtělo. (Prostírá na stůl a chystá se dáti večeři.) Kde jsi ale se zdržel tak dlouho?

Mikola (hněvivě). A co je ti do toho? To není tvá starost. Jsem-li ti tak nemilý, to se mne na nic neptej!

Anna (staví mísu na stůl). Tak-li se mnou budeš mluvit, mi jistě milejší nebudeš. (Mlčí. Mikola bubnuje prsty na okně. Anna staví na stůl večeři. Mikola obrátí se a začíná mlčky jísti. V tom se ozve klepot na okno. Anna poděšena se vzchopí, Mikolovi vypadne lžíce z ruky.)

Mikola. Někdo ťuká na okno! V tak pozdní hodině, za takového večera — ó, snad nějaká nehoda.

Hlas za oknem. Hej, lidé, otevřete, nenechte duši zahynouti!

Anna. Jistě někdo s cesty zbloudil. Jdu otevřítí.

Mikola. Anno, stůj! Možná, že to nějaká zlá duše!

Anna. Co? Dáti komu zahynouti? Co nám zlá duše? Vzíti u nás nemá co, nikomu jsme nic neudělali, co bychom se báli? (Vyjde. Slyšeti hřmot závory.)

6. výstup.

Mikola, za chvíli vejde *četník* s puškou, celý zasněžený, za nimi *Anna*.

Četník. Dej Pánbůh dobrý večer!

Mikola. Pozdrav Pánbůh!

Četník. Odpusťte, že v tak pozdní době nezván vcházím do vaší chaty. Ale je tam taková vichřice a vánice, že nedopouštěj Pánbůh. S cesty jsem zbloudil a myslil jsem už, že buď zahynu v závěji nebo přijdu vlkům pod zuby.

Anna. Pro Bůh! (Žehná se.)

Četník (pohlédne na ni, vyjeven popatří a pak přemáhaje se). Tak nescházelo mnoho. Pod lesem slyšeti jich vyťí. Co chvíli mohli mne přivítati.

Mikola. Svlékněte se, pane, a posaďte se. Teď v noci přece dál nepůjdete.

Četník. Kdepak! Noh necítím, jak jsem promrzl a unavil se! Chvála Bohu, že jsem duši z toho sněhového pekla zachránil. (Oklepává sních a začíná se svlékati. Mikola si ho prohlíží)

Mikola. A odkud, pane četníku?

Četník. Z města.

Mikola. No jo — ale odkud jste rodilý. Odpusťte, ale mně se zdá, že jsem vás už někde viděl.

Četník (směje se). No! jak pak by ne! Mikolo, starý kamaráde! Což ty's mne nepoznal? (Klepe mu na rameno.)

Mikola. Michal Hurman! To ty?! Ah my mysleli... Anno! a což ty jsi nepoznala Michala?

Anna (stojí celá bez sebe na konci stolu nepatříc na ně a šeptá modlitbu:) neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.

Četník (chechtá se). Anno! Hospodyně! Co jste se dala do zbožnosti? Což nepřivítáte starého známého?

Anna (podává mu ruku). Jak se máte, pane četníku?

Četník (hledí chvíli na ni, potom pustí její ruku, zatne zuby a odvrátiv se mluví dále k Mikolovi). Dnešní noci nezapomenu jak živ. Víte, jak jsem po větru zaslechl ty vlčí hlasy, tak, tak ne-daleko — no, tu si myslím, už je po mně! To mi najednou tak bylo, jak by mi řeřavého uhlí po zádech sypal. V téže chvíli zahlédl jsem na boku světlo. Z počátku jsem myslil, že vlk to očima jiskří, ale vidím, že to stojí na jednom místě... A už na nic jsem nemyslel, neuvažoval, jenom do běhu se dal sněhem, přes jakés rokliny, závěje a ploty. Sám Pánbůh ví, odkud se ve mně síly nabralo. Bouchnul jsem sebou —

pravda — nejmíň desetkrát, ale chvála Bohu, kosti jsou pohromadě.

Mikola. No, chvála Bohu! Ale pověz mi, prosím tě, co s tebou jest? Kde jsi se tu vzal. Mluvili přece, že jsi ...

Četník (chechtá se). Ha, ha, ha, co že jsem?

Mikola. Nu, že jsi zahynul, umřel ...

Četník (směje se ještě více a přibližuje se k němu. Mikola ustupuje). Ha, ha, ha. Vždyť ono to pravda! Vždyť já jsem nebožtík! Nevěříš, Mikolo! Já jsem umrlec! Přicházím z hrobu.

Mikola (polekaný, žehná se). Ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého. (Trochu se usmívá.) Co ty to za hlouposti mluvíš, Michale? S takovými věcmi se nesluší žertovati.

Četník (hrozivým hlasem). To myslíš, že já žertuji? Tož pojď, dotkni se mne! (Natáhne ruce; Mikola uskočí.) A vidíš! To všechno nadarmo! Víš, Mikolo, proč jsem si přišel?

Mikola. Ty? Ke mně?

Četník. No, pro tvou duši! (Chechtá se.) Ha, ha, ha! Ten se polekal! No, neboj se, strašpytle. Tvá duše není tak cennou věcí, aby umrlci z hrobu pro ni chodili. Nic se neboj, jsem živý člověk, tak jako ty. (Klepe mu do zad.) A odkud jsem se tu vzal? Hned ti to povím. Vrátiv se od vojska, prodal jsem chalupu i pole a dal jsem se k četníkům a tam už třetí rok sloužím. Nejprve byl jsem na hranici, lovil podloudníky, a teď od několika neděl přeložili mne do tohoto okresu.

Mikola. To jsi nemohl hned povědět. Tu máš! Zachtělo se mu strašiti mne nebožtíkem. E, Michale, Michale! Jak vidím, jsi pořád tak dovádívý jako kdysi. (Kývá hlavou.) No, posad se, a povečeř s námi.

Četník. To přece rozumné slovo! (Bere lžíci a sedá ke stolu.) Ba, co pak vy tak pozdě večeříte? Vždyť bude již jistě půlnoci!

Mikola. Však jsem byl v tom právě tak, jako ty. Jen jsem z cesty přijel.

Četník (jí). Z jaké cesty?

Mikola. Ale z města. Sáhy jsem vozil na silnici a tak jsem se opozdil. Sotva že jsem se domů dotloukl. (Jí.) A ještě čert mi našeptal, abych jel přes Kupině. Myslil jsem, že bude bližší přes les, ale zatím tam bylo tak zaváto, že div jsem o koně nepřišel.

Četník (odkládá lžíci a patří udiven na něho). Co? Ty jsi té noci jel přes Kupině?

Mikola. Ba že jel.

Četník. Kolem Kupiňské krčmy?

Mikola. No, kudy pak jinudy? Ještě jsem zastavil, chtěl koně napojiti, ale nějaký darebák utrl vědro. Tak začal jsem tlouci na židy, ale nikdo nevycházel, tak jsem si pomyslíl: Eh, beztoho je již blízko domů! A nikoho jsem se nedotloukl, šel jsem a odjel.

Četník. A dávno to je?

Mikola. No, bude to už jistě tři hodiny. Ačkoliv to od nás ke Kupiňské krčmě je sotva půl míle, ale jak jsem jel, začal jsem zapadati

a s cesty sjížděti, takže se mi zdálo, jakoby člověk jel půl roku. A to sám a sám a lesem.

Četník. Sám jsi jel? A nepamatuješ, nejel za tebou už nikdo?

Mikola. Kde pak! Všichni naši už dávno přede mnou odjeli, a všichni jeli přes Radlovice po silnici.

Četník. No, a v krčmě se svítilo?

Mikola. Inu bylo tam světlo, ale okna byla zastřena a dvěře zamknuty. Pravda, židí už asi spali, neboť na mé klepání nikdo se neozval.

Četník (něco zabručí). No ovšem. (Jedí. Pomlčka. Anna sedí na peci, chce jíst, ale nemůže.) No, naděl Pánbůh, hospodáři, za večeri. (Klade lžíci a vstává.)

Mikola. Nemáš zač. Dobré zažití! (Vstane také, oba sednou na lavici, Anna mlčky sklízí se stolu.)

Četník (prohlíží si Mikolu se strany). A co pak, Mikolo, máš tvář tak poškrábanou? Nepamatuji, že bys se byl kdy prával!

Mikola (v rozpacích). Já? Ha, ha, ha! Kde pak mně do pranice! Já jsem pokojný člověk. To ta nešťastná polena mne dnes tak spravila. Jak jsem jen začal brát z hromady, tak celá vrchní vrstva hr, hr na mne. Štěstí ještě, že mne to na místě nezabilo.

Četník. I to je nehoda!

Mikola. Ať Pánbůh brání před takovým výdělkem!

Četník. A mnoho za den vyděláš?

Mikola. Je toho výdělku, že to ani za řeč nestojí. Osm šestáků denně. A co se člověk nashýbá, promrzne, nadře a dobytka namučí, že by se odřekl i toho výdělku.

Četník (patří mu znovu do tváře). Ale to tě, brachu, ta polena pořádně zčinila. Celou pravou tvář máš jako hraběmi poškrábanou!

Mikola. Vždyť povídám, že jak se na mne s pravé strany nahrnula polena, myslil jsem, že mi to hlavu na padrti rozmlátí.

Četník (vstane, prochází se po světnici a sedá s levé strany k Mikolovi a potom hledí na něho). Ó, s levé strany ještě hůře jsi poraněn!

Mikola (v rozpacích). To já jsem na tu stranu upadl na zem, na roští a tak jsem se spravil. Štěstí ještě, že jsem si sukem oko nevyrazil.

Četník (hledí mu do očí). A ono i s předu škrábnutí na čele, zcela tak, jak by někdo tě podrápal. Ještě také modřiny pod očima. Eh, Mikolo, přiznej se, že to není od polen.

Mikola (ještě ve větších rozpacích). Co zas máš? K čemu se mám přiznávat? Pro Pánaboha, přec jsem se s nikým nebil. A proč bych tě obelhával?

Četník (směje se a klepe mu po rameně). No, no, Mikolo, neboj se! Teď jsem tvým hostem, to se mi nepotřebuješ k ničemu přiznávat. Ale to ti povím, chudáku: ty bys se vykroutili nedovedl... Jest to hned viděti, když se snažíš lháti, nic se ti to nedaří.

Mikola (polekán). Ale ať mne Bůh potrestá!

Anna. Mikolo, přestaň dovolávat se Pána-boha. Pomysli raději, kde my panu četníkovi usteleme. Juž je pozdě, a vy jste oba unaveni, čas ke spaní.

Mikola. Jo, jo, jo, ty máš pravdu, má zlatá! A já hlupák zamluvil jsem se a zapomněl na to. Hned, hned! (Chodí sem tam po světnici nemoha se vzpamatovati. Obleče čepici a kožich.)

Anna. No, kam pak půjdeš?

Mikola. Já hned! Víš, já si myslím tak: přinesu otep slámy, usteleme Michalovi tu na podlaze. Jen přichystej nějakou poslamku, podušku a kožichem se přikryje.

Četník. Ale zaplať Pánbůh! Mám svůj plášť!

Anna. Já bych šla sama pro slámu.

Mikola. Ale kam pak ty! Já ji sám hned přinesu. (Bere čepici a vyjde.)

7. výstup.

Titíž bez *Mikoly*. *Anna* chystá postel. *Četník* přistoupí k ní a chopí ji za ramena.

Četník. Anno!

Anna (sotva ji lze slyšeti). Co chceš?

Četník. Což ty? Ani pohlédnouti na mne nechceš?

Anna (obrátil se k němu tváří, ale hned sklopí oči a mlčí).

Četník (dlouho hledí na ni). Ó, lidé nelidští, hanební, oni stáli v slově a zakopali tě za živa v hrob. Ó, ať je Pánbůh potrestá!

Anna. O kom to mluvíš?

Četník. O kom pak, než o tvých milých bratřích? Víš, jak mne k vojsku odvedli, tu jeden z nich mi v krčmě zřetelně pověděl: Ty Michale, jdi si do božího světa, ale na Annu si nemysli. Nebude tvojí, i kdybychom ji měli za živa do hrobu zakopati. Rozesmál jsem se mu tehdy do očí, ale vidím, že oni provedli svou.

Anna (nesměle). Tak ty... ty se na mne nehněváš? Ty mne neproklínáš?

Četník. Na tebe? Ubohá siroto! což nevím, že ty ničím nejsi vinna, že's neměla vlastní vůle, že tě ošálili, oklamali, utrápili? (*Anna pláče.*) Ale ne, přiznám se, v první chvíli uslyšev, že jsi se vdala za toho pitomce, byl jsem rozvztekl na tebe. Byl bych tě ubil, kdybys byla po ruce. Celé dny jsem běhal po polích jako šílený a proklínal tebe a volal na tebe největší tresty od Boha, nejstrašnější neštěstí.

Anna (přestrasena). Michale!

Četník. Neboj se. Bůh není děckem, aby vyslyšel proklínání člověka se smysly se minuvšího.

Anna (se slzami v očích). Ó, bojím se, že už tě vyslyšel!

Četník (radostně). Co? Ty že's na mne nezapomněla? Anno, máš mne ještě ráda?

Anna (poděšena odstrkuje ho od sebe). Mlč, mlč! Co to mluvíš? Nesmíš se mnou tak mluvit. Já jsem vdaná, mám muže!

Četník. Eh! Co taký muž! Dnes je, a zítra může nebýti.

Anna. Jak to? Co to značí? Co to mluvíš?

Četník. Nic. Tak jen. Ale jak by on nebyl, to bys...

Anna. Mlč, mlč! Nemluv! O mém muži nic zlého nemysli.

Četník. Eh, povídej si co chceš! To uhlídáme teprv. Co si o něm myslím, to je moje věc. —

Anna (bere ho za ruku). Michale, co si ty myslíš, pověz mi!

Četník. Dej mi pokoj. Zítra uvidíš.

Anna. Zítra? To znamená, že něco jest? Ty's něco vymyslíl. Něco strašného? Ach tak! Vidím ti to na očích. Vycítila jsem to z tvého hlasu, jak jsi se ho vyptával na to poranění. Ó, já tě znám, ty máš kamenné srdce! Nebudu tě ani prositi, abys se smíloval nad námi a nezhubil nás. Jen to ti povím, že budeš mítí dvě duše nevinné na svědomí.

Četník. Doufám v Pánaboha, že nikoho nebudu mítí na svědomí. Ale to jen ti povím, že tvůj muž byl by daleko lépe udělal, kdyby byl doma seděl a nejezdil na výdělek.

Anna. Zvíře jsi, dravé zvíře! Usmyslíl jsi si, že nás pohltíš, a teď vymýšlíš záminku. Ale Pánbůh tě potrestá, těžko potrestá!

Četník (směje se). Ha, ha, ha! To je pěkné! Dva nebožtíci se sešli, co se za živa milovali a ani po smrti na sebe nezapomněli, a nyní se-

šedše se nemají nic lepšího než svár. Anno, srdce moje! Ty nemáš ke mně přece návisti?

Anna. Co chceš ode mne? Proč jsi přišel sem?

Četník. Bohem se ti zaklínám, že jsem nechtěl. Dva měsíce už tu sem a ty sama víš, že jsem se vyhýbal vaší chatě. Až dnes — nevím, zda Bůh či neštěstí přivedlo mne k vám.

Anna. Dosti! Muž jde! (Stele postel, četník sedá na konci stolu a dělá jakoby dřímá.)

8. výstup.

Titíž. Mikola s otepí slámy.

Mikola (položí otep slámy uprostřed světnice). No, to je tam metelice, Pane Bože! Zítra bude asi naše chata až po střechu zaváta. Sotva, že jsem se z chaty do stodoly dostal. (Svléká se) Co pak ty, Michale, již dřímáš? A já myslil, že ty se starou známou (mrká na Annu) budeš chtít si pohovořiti. Však vy jste kdysi milovali...

Četník. Eh, což to člověk měl hlouposti v hlavě, když byl mladým! Ale teď, co člověka po vojensku vymustrovali, po horách bosenských prohonili a otužili v službě četnické, kde pak by myslil na milování. Však i tvoje žena, odpusť, je trochu přikyslá. Ty ji jaksi zkrátka držíš!

Mikola. Já? Ji? Bože, to ona mně... To já bych ji... Ale co mluvit o tom. Směšno mně starému. No, že ona snáší se mnou žal a smutek, to pravda.

Četník. No, to vaše starost. Co mně je do toho.

Mikola. Baže, brachu, máš pravdu. Muž a žena — jedno tělo. Cizí nemá mezi ně prsty strkati.

Anna (stele četrníkovi na zemi). Zavřel jsi dvře, Mikolo?

Mikola. Baže! (Zívá.) Potřeba už jíti na lože. (Žehná se a šepem se modlí před obrazy.)

Četník. To abych se také svlékal. (Svléká se, žehná a lehá na zemi.) A kdybych ráno se ne-
vzbudil, prosím vás, vzbudte mne, jak vstanete.

Anna. Dobře, dobře. (Klade jeho pušku na lavici, patří do pece a zamyká komínek. Zatím Mikola se domodlil, sundává opasek a lehá do postele.)

Mikola. Spíš už, Michale?

Četník. Dřímám. A co?

Mikola. I nic. Dobrou noc!

Četník. Dobrou noc!

Anna (žehná se, potom postaví se u pece a shasí lampu).

(Opona spadne.)

Druhé jednání.

Tatáž dekorace. Den. V peci hoří. *Mikola* paří březové proutí a dělá houžve. *Anna* buď je při peci nebo mu pomáhá.

1. výstup.

Mikola. Anna.

Mikola. Tak drž dobře, nepouštěj! (Kroutí. Tak. Teď dej tamtu. Ať ho ďábli vezmou i to jeho dříví. Naplil by člověk na takový výdělek, ale co dělat, chce-li na osetí sehnat, aby stloukal ten prokletý sáh.

Anna. Dnes se aspoň lépe pojede než včera. Koukej, jak se vyjasnilo.

Mikola. Hm, vyjasnilo. A včera cestu bez sledu zaválo tak, že po ní ani stopy nebylo. Ne, já dnes nepojedu. Sebe i dobytek umožím — a zač? Ať si ho čert vezme i ty jeho sáhy.

Anna. Ba že lépe nejezditi, než se tak sněhem tlouci s nákladem. Sáhy neutekou a práce se i doma najde. Že's ty mne jen včera neposlechl a jel!

Mikola. A co?

Anna. Nic. Ale srdce mi cos zlého tuší. Takový ošklivý sen jsem dnes měla. Pánbůh nedopouštěj! Sypala jsem korále po světnici, v chlévě, po celé vsi, a to takové veliké a takové červené...

Mikola (pro sebe). Korále, to slzy...

Anna. Potom jakoby na naši chatu se všech stran psi štěkali, do dveří lezli, hlavy do oken strkali a tací rozvzteklí a hltaví...

Mikola. Rozvzteklí psi — to nehoda.

Anna. A potom jako k svatbě mne strojili, všechno bylo bílé, střevíce bílé, sukně bílá, šátek na hlavu bílý...

Mikola. Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého! Co že, ženo! Ať od nás Pánbůh všechno zlé odvrátí! Co ty to povídáš!

Anna. No copak? Značí to něco?

Mikola. Eh! Nač o tom mluvit! Sen je sen! Ve všem děj se vůle boží. Nač tu zlé prorokovati! Kroutí dále.) Hm, co mám dělat s tím dřívím? Věru nevím.

Anna. Snad se zeptati Babyče, pojede-li.

Mikola. Máš pravdu. Jak on pojede to bych také jaksí nemohl zůstatí doma. Jen co sáně přichystám, hned k němu skočím. (Odkládá hotové houžve a sedá na lavici.) Ach v kříži to bolí. Bože, připravil se to člověk o sílu, dřel se na cizí lidi, a teď pro sebe samého sotva že zbytky sil mu zůstaly. Anno!

Anna (od pece). Co pak?

Mikola. Proč pak ten četník tak včasně se sebral? Já ani jsem neviděl, jak odešel!

Anna. Řekl, že musí, služba...

Mikola. Víš, jak jsem ho spatřil, na místě jsem zdřevěněl. V té hodině a v tom šatě — úplně se mi zdálo, že to umrlec z tamtoho světa k nám přichází. A tu koukám a on živý.

Anna. A to že bys ty byl předtím nevěděl, že tu jest?

Mikola. Já? Odkud pak bych to věděl?! Byl jsem jist, že on dávno už shnil tam v Bosně. Vždyť tvůj bratr přísahal mi na to, že není ho již na světě, ba i kartu od vojska mi ukazoval. Jen že to je bída, že neumím čísti, nemohl jsem si to přečísti.

Anna. Zřejmě, že i tebe obalamutili tak jako mne...

Mikola. Nerozumím tomu, proč oni se jen tak namáhali, aby tě vystrčili ze vsi, až tak daleko!

Anna. Ó, tomu já již rozumím. Nechtěli mi nic z mého podílu dáti. A jak bych si byla vzala Hurmana, to on by jim to třeba i z hrdla vyrval. Ty víš, jaký to je člověk! Báli se ho, a proto se umluvili se starostou, že ho chytli na vojnu, ač byl sám jediný syn u matky. Potom těžili z času, aby mne nějak vystrnadili. To je to celé!

Mikola. Bože a já jsem se toho nedomyslil, odkud vítr vane. Člověk nic s bohatými nikdy nemíval a nevyzná se v těch jejich úskocích.

(Anna jde kolem něho, on ji chytí, k sobě přivine a políbí na čelo.) Má ubohá! A ty's měla toho Michala moc ráda?

Anna (začervená se). Ach, nač o tom mluvit! Ráda neráda, teď není již o čem vzpomínati. Jdi už raději a přichystej sáně. Oběd již je hotov. Než ty to tam připravíš, vystydne jak led.

Mikola. Máš pravdu, Anno! (Vstane a bere kožich.) Chudšas nemůže se bavit vzpomínkami, třeba mu pracovati a pracovati. Nalej, budu hnedle hotov. (Vyjde.)

2. výstup.

Anna, Mikola (za jevištěm).

Anna nalévá polévku na mísu, na druhou vysype boby a staví to na stůl). Měla-li jsem ho moc ráda, toho Michala?! Ba, že moc, vždyť se ještě celá třesu, po celém těle mráz mi přechází, když si jen vzpomenu na něho. Ba, že moc. A možná, že jsem se ho víc bála, než ho milovala. Ó, ten má síly. Vola za rohy chopí a o zem jím uhodí. Bože, takových jako můj — to on dva by jednou ranou. Již pohledem zdá se jakoby naskrz člověka probodával jako železem rozpáleným. Ó, já se ho i teď ještě bojím. Bojím se ho jako nejhoršího nepřítele. Toť jisté, že jestli si jen umíní, na prach nás rozdrtí, zničí, zhubí. Což by mohl můj muž s ním se měřiti!

Mikola (za jevištěm). Anno, slyšíš, Anno!

Anna. Co pak chceš?

Mikola. Kam pak jsi dala pytel? Abych koňům sena naložil.

Anna. Tu v síni bude! Již jsem jim sena dávno dala, pojď jíst!

Mikola. Hned, hned, jen ještě klanice přichystám. Dvě klanice někam se poděly.

Anna. I nech klanice až potom, neutekou. Ach Bože! Čím dál mi je hůře. Tak mi je úzko, jako před ohněm. Neustále se mi zdá, jakoby už nějaká nehoda...

3. výstup.

Mikola. Anna.

Mikola (vejde, dvěře vrznou). Hu, hu!

Anna (uskočí od pece). A! To ty?

Mikola. Co ti jest, ženo? Jsi bleďa, že by se člověk z tebe krve nedořezal!

Anna. Nic, nic! Udělalo se mi nějak na nic. To asi od pece. Rozehřála jsem se trochu a hlava se mi točí. Sedni již přece k jídlu, já se napiji vody, přejde mi to.

Mikola (sedá ke stolu, žehná se a běře lžíci). Pojď také obědvat. Samotnému mi to jaksi ani do úst nejde.

Anna. E, co, nic si z toho nedělej a jez! A já zatím doskočím k Babyčovi zeptat se ho, pojede-li do lesa.

Mikola. Tak jdi! Projdeš se trochu, snad tě hlava přestane bolet. Jdi, jdi! (Jí.)

Anna (běže přes hlavu šátek a jde k dveřím. V tom se dvěře otevrou, vejdou četník, starosta, Babyč, obecní posel a jeden sedlák).

4. výstup.

Mikola, Anna, četník, starosta, Babyč, posel, sedlák.

Starosta. Pochválen Pán Ježíš Kristus!

Mikola. Až na věky, amen! Poobědvejte s námi.

Starosta. Obědvejte jen s Pánembohem, naděl Pánbůh!

Mikola. Jen se posaďte, pane starosto! Co pak vás k nám vede?

Starosta (sedá na židli zády ke stolu, četník na lavici, posel a sedlák stojí a rozhlíží se po světnici. Hm, tak. Máme s vámi o čem smluvit.

Mikola. Se mnou? A o čem pak?

Starosta. Vy jste mluvil včera panu četníkovi, že jste byl v noci v krčmě na Kupině?

Mikola. No byl. Ne v krčmě, ale u krčmy.

Starosta. A pozdě v noci to bylo?

Mikola. Toť pozdě. Již za mnou, mně se zdá, nikdo nejel.

Starosta. Vy jste přijel domů zakrvácený?

Mikola. A... a... ano.

Četník. Co? Vy jste i domů přijel zakrvácený? Toho jsem na vás neviděl. Hospodyně, je to pravda?

Anna. Pravda. Sama jsem ho omyla.

Četník. Ó, to je důležité. (Píše si do knížky.) Vy jste pravil, že jste se v lese poranil, jak jste dříví nakládal. To jste tedy také do města jel zakrvácený a vracel z města též zakrvácený?

Starosta. To on vám tak povídal? No, to není pravda. V městě byl zcela zdrav, úplně čistý. Viděl jsem ho přece sám...

Mikola. No tak povězte všechno pravdivě, pane starosto!

Starosta. Jak to, všechno pravdivě?

Mikola. Přece to vy sám jste mne tak sbil do krve!

Četník (vzchopí se). Co, co, co?

Starosta. Lžeš, Mikolo! To je pravda, že jsme se trochu chytili o ta polena, ale že bych tě byl do krve sbil, to o tom nemůže býti ani řeči.

Mikola. Mám já na to svědky. Schválně jsem krev neomyl a tak domů přijel, abych vás mohl u soudu udat...

Starosta. Ha, ha, ha! Mne? U soudu?

Četník. Jaké svědky máte?

Mikola. No tuhle kmotr Babyč i kmotr Kalynyč tam také byli, mohou mi to dosvědčiti.

Babyč (škrábe se za uchem). No byl-li jsem tam — to byl, to se ví, ale toho jsem neviděl,

že by vás kmotr starosta do krve bil. Uhodil vás tam sice za uši, to je pravda, ale že by vás tak pošramotil, to vám nemohu dosvědčiti.

Sedlák. A já také ne.

Četník. Mikolo Zadorožnyj, zatýkám vás. (Vyjímá z tašky pouta.) Okažte ruce! Nestavte odporu, tím byste si jen ještě škodil!

Mikola. Zatýkáte? Mne? Za co?

Četník. Vy jistě sám nejlépe víte, za co. Včerejší noci v krčmě v Kupině byli všichni židi povražděni.

Mikola. Bože všemohoucí! A to já že bych s tím měl něco mítí?

Četník. To nevím. Dej to Pánbůh, abyste neměl. Ale vy sám jen řekněte, nesvědčí-li všechno proti vám? Jste-li nevinným, nemáte se čeho báti, u soudu se nevina vaše ukáže. Ale já musím svoji povinnost vykonávat. Ukažte ruce!

Mikola. Bůh všemohoucí vidí mi do duše! Jsem nevinný. Dělejte se mnou, co vám libo. (Nastavuje ruce, četník ho poutá.)

Četník. Tak, to je rozumné! A teď povězte, kde jsou vaše boty, jež jste měl včera!

Mikola. Tamhle stojí za pecí.

Četník. Posle, podejte je sem. (Posel je podá, starosta a četník prohlízejí u okna.) Ano, tu jest krev!

Starosta. A tu také!

Četník. Toť smutné! Dejte to stranou!

Mikola. To jest moje krev, jak jsem jel...

Četník. To již soudu vysvětlíte, do toho nám nic není. Vy jste měl s sebou sekeru? Kde jest?

Mikola. Tam pod lavicí.

Četník. Posle, podejte ji! (Posel ji podá, četník a starosta prohlízejí.) I tady jest krev! Tu na toporu.

Starosta. I tu na železe a tu na ostrí.

Četník. Dejte ji stranou! A teď ukažte kožich! (Prohlíží kožich.) I tu jest! Odložte stranou i to. (Jde k posteli, hledá pod polštáři a v slámě. K Anně.) Otevřte skříň!

Anna (stála dosud jako sloup, nehýbajíc se s místa, jen patříc na něho).

Četník. Slyšíte, ženo! Otevřte skříň! (Když se shýbá, běře jí od pasu klíč, otvírá skříň a začíná ji společně se starostou prohledávat. No, tu není nic. Pane starosto, posle a vy svědci, jděte s ním a prohledejte stavení, kůlnu, stodolu, všechny kouty! Já tu zatím vyslechnu hospodyně.

Starosta. Tak, Mikolo, pojd' s námi!

Mikola. Bože všemohoucí, ty víš, za co jsi tento těžký kříž na mne seslal! Staň se vůle tvá! (Vyjde, za ním ostatní.)

5. výstup.

Četník. Anna.

Četník (chvíli mlčí po jich odchodu, stojí uprostřed světnice bez hnutí proti Anně, která stojí u vyhaslé již pece. Potom se vzpřímí a zvedne hlavu. Ostrým hlasem): Anno!

Anna (pozvedne též hlavu, pohlédne na něho s nevýslovnou úzkostí a sklopí oči).

Četník. Pojd' sem!

Anna (přiblíží se k němu a zastaví se).

Četník. Blíže, blíže! Koukej mi do očí! Přímo!

Anna (pokouší se tak učinit, celá se chvěje, klesá před ním na kolena. Michale, Michale! Nemuč mne! Nemohu na tebe patřiti. Ty's tak strašný!

Četník. Bláhová! Čeho bys ty se bála. Zlodějům, lupičům možná, že jsem strašným, toť moje služba. Ale ty, nic se neboj!

Anna. Ale, on jest nevinný! Michale! Co's ty na něho pověděl. Zaklínám se ti, že jest nevinný!

Četník. Jaký pak on? Aha, tvůj Mikola! A možná, že je i vinný!

Anna. Ne, ne, ne! Nikdy! On takový dobrák, který ani broučka bez potřebí nezašlápne, natož, aby člověka zabil!

Četník. A mne zabil! Mne udělal nešťastným! Ani mi naň raděj nevzpomínej! Co mi do něho. Nejsem mu nepřitelem, ale našly se takové stopy, proti němu svědčící, že ho musím zatknouti; u soudu se pravda objeví.

Anna. Co tedy chceš ode mne? Já přece jsem s ním nebyla, o ničem nevím. Jen to vím, že přijel domů zakrvácený a pravil, že ho starosta sbil.

Četník. Houby mi do toho! O tom budeš mluvit u soudu. Chci s tebou o něčem jiném promluvit. Anno, hled' mi do očí. Bere ji za ramena a hledí jí do tváře.) Ty jsi ještě mladá, svěží, hezká! Anno, miluješ mne?

Anna (chvějíc se). Michale! Pust' mne!

Četník. Ne, nepustím. Pověz hned! Miluješ mne?

Anna (odvrátivši se). Ne, ne, nemiluji! Ty's strašný! Nemiluji!

Četník (hrozivě). Hled' mi do očí, slyšíš! (Anna hledí mu v oči.) Teď mluv! Miluješ mne?

Anna. Michale, bratříčku můj, nemuč mne! Když ty tak upíráš na mne oči, je mi tak úzko, hrozně. Nevím, co se se mnou děje.

Četník. Hlouposti. Mluv! Miluješ mne?

Anna. (Sotva ji slyšeti) Miluji.

Četník. Ještě jednou to pověz! Hlasitěji!

Anna. Miluji!

Četník. Tak na to pamatuj! A budeš mojí? Stůj přímo, netřes se. Víš, že mi neutečeš. Já nejsem tak hloupý, abych tě z rukou pustil. Jen jedenkrát po tolika letech se na mne štěstí usmálo, teď už je nepustím. Zuby nehty se ho držeti budu, ale nepustím. Mluv, budeš mojí?

Anna. Pro Bůh, Michale! Nemluv tak! Já jsem vdaná! Příahala jsem. Hřích takové řeči poslouchati, na takové řeči mysliti.

Četník. A to nebyl hřích, dáti mi slovo, a pak za jiného se vdáti. Nebyl to hřích ukrásti mé štěstí?

Anna. I mně bylo ukradeno, holube můj! I moje srdce rozerváno, s nemilovaným člověkem spoutáno. S pitomcem takovým, sochořem v pytli, jemuž lidé se vysmívají, z něhož jen kdo nechce šašky si netropí. A ty chceš ještě mne dobíjeti!

Četník. Daremně takové bláhové věci povídáš. Buď opravdu mojí. Na zlost těm, kteří nás rozloučili. Na příkoř těm, kteří naše štěstí ukradli. Zpátky si je zas ukradneme, svoje štěstí.

Anna. Bůh nás potrestá, Bůh!

Četník. Nevěř tomu! Bůh našeho trápení nepotřebuje. Naskytla se příležitost, užijme jí tedy, okusme štěstí.

Anna. Jak dlouho to bude trvati?

Četník. Štěstí nikdy dlouho netrvá. Štěstí všeho všudy — den, hodina, jediná chvíle.

Anna. A potom?

Četník. Potom? Ani mi nenapadne, abych se ptal, co potom přijde! Na bídu a muka potom dosti zbude času. Nevídáno! Což se toho hrozíš?

Anna (oči s něho nespouštějíc, tiše). Ne, nehrozím.

Četník. Chceš tedy býti šťastnou?

Anna. Chci.

Četník. I kdyby to štěstí trvalo jen den, jen hodinu, jen jednu chvíli?

Anna (tiše). Chci.

Četník. Tak pamatuj! Beru od tebe slovo. Ale jestli mne oklameš ještě i teď, běda ti! Strašně se pomstím na tobě i na něm.

Anna. Ne, neoklamu.

Četník. No, probud' se přec! Co ty to tak jako ze sna mluvíš? (Třese jí.) Aha, již se vracíš. Plač, lom rukama, aby se ničeho nedomyslili. Pros mne o smilování. A až ho odvedou do města, pak k tobě přijdu.

Anna lomíc rukama mlčky stojí u pece.

6. výstup.

Titíž. Mikola spoutaný, starosta, sedláci.

Četník. Tak co, starosto, našli jste něco podezřelého?

Starosta. Nic a nic, pane četníku. Jen u saní dvě klanice scházejí a třetí je trochu krví potřísněna.

Četník. Aha! to je také důležité. (Zapisuje do knížky.) A teď ho odvedte. A tyhle věci vezměte s sebou. Klanici jste ze saní vyjmuli?

Posel. Já jsem ji vyndal, tu je.

Četník. Dobře. Vezměte, a dejte pozor, ať krev se nesetře. A vy, starosto, postarejte se o povoz pro nás. Bylo by obtížno hnáti zatčeného do města tím sněhem. Také možno, že má spoluvinníky, aby nás potom ještě v lese nepřepadli a nám ho nevyrváli.

Mikola. Bože! Co se to se mnou děje? Zač na mne seslán takový trest!

Starosta. (Škrábe se za ušima.) O povoz, pane četníku, bude teď zle. Kde kdo má kus dobytka, jel na výdělek, vozit sáhy nebo klády. Leda... snad abychom Mikolovy koně k jeho saním zapřáhli.

Četník. I to možná!

Starosta. To může někdo přisednouti k vám, bude koně řídit a přijede potom zpátky.

Četník. Tož dobře! Beztoho budu asi musiti se sem ještě vrátiti a pátrati po spoluvinnících.

Starosta. Ještě lépe. Tak, kmotře Babyči, jděte zapřáhati. Babyč odchází.)

Mikola (který dosud seděl na židli utíraje slzy). Anno!

Anna (jako bez sebe). Co chceš, Mikolo?

Mikola. Ty máš duši čistou, nevinnou... Modli se k Pánu Bohu za mne, aby se moje nevina ukázala.

Anna. Čistou duši... A což tvoje není tak čista?

Mikola. A o hospodářství dbej! Nemáme toho moc, aby se i to neztratilo. Na advokáty peněz nevyhazuj k vůli mé obraně. Doufám v milosrdenství boží, že i bez nich mne Bůh z té nehody vysvobodí.

Anna. No, jak myslíš...

Mikola. Tak, tak, tak udělej. Odevzdej všechno Pánu Bohu. Jenom... (Chvěje se, tvář se mu stahuje k pláči, objímá ji rozechvěn.) Anno!

Aničko má! Jenom ty ... na mne tu nezapomeň. (Utírá si oči.)

Anna. Co ty, Mikolo! Nestydíš se ty před ostatními plakati! Utiš se, Bůh nás neopustí!

Mikola. No, staň se vůle Páně! Ať s námi činí podle ustanovení svého. Pojdme již, lidé dobří! (Líbá Annu a odchází, za ním četník a ostatní. Anna po jejich odchodu chce se vrhnouti ke dveřím, ale zastaví se, chopí se za hlavu a lomí rukama.)

Anna. Tak, tak! Andělé Boží přeletěli nad chatou!

(Opona spadne.)

Třetí jednání.

(Před krčmou. S pravé strany cesta, s levé vysoký plot. V pozadí krčma s širokými, otevřenými dveřmi. Před krčmou lavice, u plotu silné klády, na nichž možno seděti.)

1. výstup.

Tři děvčata vyjdou z krčmy svátečně oděna.

První děvče. Honem, sestřičky, běžte honem, svolajte hochy!

Druhé děvče. Tak co? Co řekl Šloma?

První děvče. Bude muzika! Běžte!

Třetí děvče. A starosta dovolil?

První děvče. Toť se ví, že dovolil, když Šloma povídá.

2. výstup.

Děvčata, Starosta.

Starosta (vejde z uličky a míří ke krčmě, slyší jejich slova). Aha, vy o muzice! Nic nedovolil starosta, nic nedovolil a nedovolí jakože svět světem stojí.

Třetí děvče. Tu máš! Co pak jsem to neříkala?

Druhé děvče. Jaké to budou ostatky bez muziky!

Starosta. Už budou, budou.

První děvče. Neposlouchejte ho, děvčata! Jen honem běžte! Šloma řekl, že bude muzika, tak bude. (Vezmou se za ruce a smějíce se vyběhnou.)

Starosta. Ty strako hubatá! To u tebe Šlomo slovo více váží nežli moje? No počkej! (Hrozí za ní holí, potom urovnáv na sobě kožich, jde do krčmy.)

3. výstup.

Nášta s dvěma ženami vyjdou z krčmy.

Nášta. Kam pak, kmotro?

První žena. No domů, domů.

Nášta. Ale vždyť máte čas. U vás tam chvála Bohu děti nepláčí. Posadte se jenom trochu tuhle na kládě. Podívejte se, jak sluníčko hřeje, radost posedět. Ještě půst a co nevidět máme tu jaro.

Druhá žena. Opravdu, pojďme si posedět trochu. Nemáme nikam naspěch. Bude prý muzika, podíváme se na mládež jak tančí. (Sedají.)

První žena. Tak ty povídáš, kmotro. Nášto, že s Mikolou je to zlé?

Násta. Pánbůh s námi, kmotro! Povídají, že prý ho pověsí.

Obě ženy. Pane Bože! Křižují se)

První žena. Kdo by to byl řekl, že on je vrahem! Takový tichý, mírný...

Druhá žena. Ó, kmotřičko, člověk je člověk, a ďábel, ač nemá sám moci, každého pokouší.

První žena. Ba, a že prý tam moc peněz u Abrahámka vzali. Ale nic není slyšeti, že by našli?

Násta. Ale kde! ani slechu. Mikola mlčí jako zarytý, nechce prozraditi nikoho ze spoluvinníkův.

První žena. To je hloupý člověk! Co z toho bude míti, když bude hníti a oni užívati!

Druhá žena. To je u nich takový zákon zlodějský, že jeden druhého nesmí prozraditi, třeba měl zhynouti.

První žena. To jsou kamenné duše! Bože! A takoví lidé se rodí, matčino mléko ssají a po zemi chodí i písnně zpívají!...

Druhá žena. To ne, kmotro, písnní nezpívají. Nikdy nezpívají. Co pak jste slyšela, že by někdy Mikola zpíval?

První žena. Na mou pravdu! Co ho znám, písnně jsem od něho neslyšela. Toť divné!

Druhá žena. No, a co jeho žena? Ta je jistě politování hodna. Taková mladá, krásná,

z takového rodu!... Bože! vždyť jejího otce, to po všech vsích znali. Nejbohatší sedlák v celém okresu, okresním starostou byl. A teď co se s ní stane!

Násta. Ó je, kmotříčko! Vy nevíte, co to je za ženskou!

První žena. No, co?

Násta (stlumeným hlasem, ale významně). Nevěstka.

Obě ženy (spustí obě ruce na klín). Co vy to povídáte!?

Násta. Inu, jak slyšíte. Vždyť jsme nejbližší sousedi. Já dělám, jakobych nedbala, ale všechno dobře vidím, co se tam u ní děje.

Obě ženy. No, a co? co? Povídej!

Násta. A co vám mám povídati? Hanba mluvit. Víte s kým se spouští? S četníkem. S tím, co jí muže odvedl do kriminálu.

Obě ženy. I pro Pánaboha.

Násta. Ona ho už dávno milovala, ještě za svobodna. On je z té vsi, co ona. Ale její bratří ji silou dali tomuhle Mikolovi.

Obě ženy. Ano, ano, to my víme! Ale s četníkem!

Násta. Dvakrát v týdnu u ní nocuje. Za soumraku přichází a za svítání odchází. To on, víte hledá Mikolovy spoluvinníky. Sám tak mému povídal.

Obě ženy. Můj Bože!

4. výstup.

Anna, ženy, Nášta.

Za té rozmluvy jeviště pomalu se plní hochy a děvčaty. Stojí po několika pohromadě, hovoří a smějí se. Starší ženy a sedláci procházejí se uličkou, jiní vycházejí z krčmy nebo do ní vcházejí.

Anna (vejde v svátečním šatě, nesměle se ohlíží a blíží se k sedícím ženám.) Pochválen Pán Ježíš Kristus!

První žena (chladně.) Až na věky, amen!

Anna. Nebyl tu? ... (Ustane a ohlíží se.)

Druhá žena. To vy po vašem muži se ptáte? Ne, nebyl tu.

Anna (obrácí se polekána). Po muži? Ne, já ne po muži.

Nášta (jízlivě). A my tu právě o něm mluvili, kmotro Anno. Slyšíte? Je prý nemocen.

Anna (jako ze snu). Nemocen? Nic jsem neslyšela. A co mu je?

Nášta (jízlivě). Že prý ho pověsí!

Anna (zachvěje se, ale vidouc, že se Nášta z ní vysmívá, odpovídá také jízlivě). Pověsí? Na tu nemoc není léků. Když provinil, ať pyká.

Nášta. (Obrací se k ní zády. K první ženě:) Víte, tam nějaký, z Nepytova, v jedné cele s ním seděl; teď ho pustili. Vypravoval mému muži. Vzkazuje, povídá, Zadorožnyj do vaší vsi: poproste tam moji ženu, aby se také na mne

přišla aspoň podívat. Ať mi sem nějaký ten krejcar pošle, čistou košili přinese. A ať mi vezme advokáta.

Anna (odchází do uličky a zmizí).

5. výstup.

Titíž bez Anny. Hochů a děvčat čím dál více. Hluk.

První žena. Nestyda.

Druhá žena. Čertovo býlí!

Násta. Srdce nemá. Bylo to hned viděti, jak ho brali do vězení. Vždyť, že by byla aspoň slovo pověděla, slzu uronila, jak se na počestnou ženu sluší! Kde pak!

První žena. Jsem zvědava, koho to ona tu hledala?

Násta. No toho, toho! Svého četníka!

První žena. Což on tu jest?

Násta. Teď jsem ho viděla v kostele. Patrně jest.

Druhá žena. Mně se taky zdá, že jsem ho viděla jít k starostovi.

Násta. To asi jistě na něho čekala v chalupě a nemohouc se ho dočkati, šla ho po vsi hledat.

Druhá žena. No, to by už bylo přespříliš Leda že už studu v těle nemá.

Násta. A vy myslíte, že má? Však uvidíte! Ona ještě tu s ním bude dnes tancovati.

Obě ženy. Fuj! Zatracená duše!

6. výstup.

Titěž. *Muzikanti, starosta.*

(Křik a jásot mládeže:)

Muzikanti jdou! Muzikanti! Udělejte místo pro muzikanty.

(Několik hochů vynáší vysokou lavici ze síně krčmy a staví venku ke zdi.)

Tak! Tu to bude dobře!

(Muzikanti, tři vesničané s houslemi, basou a bubnem vejdou, klaní se na všechny strany, potom vylezou na lavici, kde jim zatím přichystali židle. Sedají, zkouší a ladí nástroje. Jásot, smích, žertování. Jevišťe se naplnilo.)

Starosta (vyjde z krčmy, přísně . Co to? (Vida muzikanty.) Co vy tu děláte? Kdo vám dovolil?

Muzikanti (vstávají, smeknou čepice, houslista mluví). Pane představený! nás zavolali. My na výdělek chodíme. To není naše starost ptáti se po dovolení. Nás sem zavolali, nám poručili, co dělat?

Starosta. Kdo vás zavolal?

Houslista. No hoši, kdopak jiný. Tuhle Andruch a Olexa a Štěpán. (Hluk ustane. Tři hoši vystoupí do popředí a klaní se starostovi.)

Starosta. A vy co chcete?

První hoch (klaní se znovu). Inu my bychom prosili, pane starosto, abyste dovolil nám trochu si potančiti. Jsou ostatky, toť už poslední čas!

Starosta (přísně . Čí jsi?

První hoch. Vasila Pivperečného, Olexa.

Starosta. A byl ty's dnes v kostele?

První hoch. Bodejt' že byl, pane starosto!

Starosta. A slyšel jsi, co důstojný pán kázal?

První hoch. No slyšel, pane starosto!

Starosta. A kázal on, abyste na muziku, na tance do krčmy chodili?

První hoch. To ne.

Starosta. A to vy tak jeho slov posloucháte?

První hoch. (Škrábe se za uchem a usmívá se.) Kdo pak by toho poslouchal! Důstojný pán je už staříčkový, což on může vědět, čeho mladým potřeba? To jestli vy dovolíte ... To od vás záleží, a ne od důstojného pána!

Druzí hoši. Tak, tak. My také prosíme, pane starosto, o dovolení.

Starosta. Ne, nedovolím, nedovolím, nemožno.

7. výstup.

Titíž. Šloma.

Šloma (vyběhne z krčmy, s láhví v jedné, s kalíškem v druhé ruce). Jak to nemožno. Proč pak nemožno. (K hochům.) Ne, ne, nic se nebojte; pan představený jenom žertuje. Proč pak by nemožná. (Nalévá kalíšek.) Tak, pane představený, dej vám Pán Bůh zdraví!

Starosta. Ne, Šlomo, jak se ti řeklo, že nemožno, tož nemožno. Co se pítí týče, to se napiji, neboť mi je jaksi mdlo od žaludku, ale zaplatím ti. Tanec a muzika však nesmí býti!

Šloma Ale pane představený, vy nemáte práva mi zakazovati To je můj obchod! Já mám patent!

Starosta. Patent? Jaký patent?

Šloma. Jak to, jaký? Císařský patent. S pečeti. Podívejte se! (Vyjme ze záňadří papír mnoho-kráté složený a podá jej starostovi.)

Starosta. (Neobratně rozkládá papír, prohlíží na všechny strany, — viděti že neumí čísti — a vrátí ho židovi.) No, jak tak, máš-li ty patent, to je něco jiného. To už nemám moci.

Šloma. Tak vidíte! Což jsem neříkal, že bude muzika! No, hoši, co stojíte? Mějte se k hol-
kám. I podívejme se — abych je neuřkl — jak se vystrojily k tanci! A vy, muzikanti.

Muzikanti. Ba, však nám to patří!

Basista. Sám Pán Bůh tak přikázal.

Šloma (nalévá jim). No, tak pijte! A dobře zahrajte!

Muzikanti. To už naše věc!

Starosta. A pamatujte si, ať vše jde v pořádku a jakmile jen slunce zajde, hned mi přestaňte a domů se rozejděte! Pošlu sem posla, aby nikdo ...

Šloma. Ale nač pak, pane představený? Nač pak pana posla o čas okrádati? Co pak já sám nevím, co se sluší a patří? Až bude čas, sám jim řeknu, že třeba přestati. No, tak se tu bavte! A vy, pane představený, pojdte se mnou, mám vám tam něco pěkného povědět. (Táhne ho do krčmy.)

8 výstup.

Titíž bez starosty a Šlomy.

Zástup se rozstoupí, uprostřed udělají místo. Starší sedláci a ženy posadí se při muzikantech u stěny, na židlích a kladách. Děti lezou na plot. Hoši a děvčata stojí ve dvou řadách kolem. Muzikanti začnou hrát.)

První hoch. Hej, teď si zatočíme! Vem to čert! No, muzikanti, kolomyjku! Ale takovou, aby až žilky všechny hrály.

(Muzikanti hrají kolomyjku, několik párů tančí. Za nějaký čas najednou muzika utichne, tanečníci stanou.)

První hoch. Co to? Proč jste přestali?

Houslista (ukazuje smyčcem do uličky).

(Křik.)

Četník, četník! Ten co Mikolu vzal do kriminálu.

(Všichni se ztiší, na tvářích všech nepokoj, ba strach).

9. výstup.

Titíž, četník, Anna.

Četník (táhne Annu za ruku). Ale, jen pojd', pojd'! Neupejpej se!

Anna. Pro Bůh, Michale! Pusť mne! Lidé koukají!

Četník. No, tak ať se koukají. Kdo je zvědav, ať se kouká. Co mi je do toho? Já od lidských pohledů ani se nenasytím ani nevyhladovím!

Anna. Ale hanba! Tvář mne pálí. Šeptají si, prstem ukazují.

Četník (přísně se na ni dívá). Anno, myslil jsem, že's rozumná ženská, a ty pořád ještě hlouposti pleteš. Po tom všem, co se stalo, chceš dbáti o pohledy a šepky lidské? Fúj! Babská povaha!

Anna. Michale!

Četník. Ne, nejmenuj mne tak! Nechci tě znáti, ani viděti, když jsi taková.

Anna. Michale!

Četník. No, půjdeš nebo ne?

Anna. Bože, co jen mám dělat?

Četník. A budeš se mnou tančiti?

Anna (ustrášeně). Tady? Předě všemi?

Četník. Ty znovu svou vedeš? Již ani slova! Budeš, nebo ne?

Anna (šeptem). Bože, dodej mi sil. (Podává mu ruku. Oba se blíží k zástupu před krčmou.)

Četník. Pochválen Pan Ježíš Kristus!

Ženy a sedláci (klanějí se). Na věky, amen!

Četník. Slyšel jsem tu před chvílí muziku, viděl tance...

První hoch. No, a co? Což pak nesmíme?

Druhý hoch. Vždyť jsou ostatky.

Třetí hoch. Pan starosta nám dovolil.

Četník. No, no, nic proti tomu nemám. Jen si tancujte. Tak, muzikanti, hrajte! Ať vidím, jak to vy v Nezvanicích umíte. Možná dost, že se i mně zachce zatančiti si s vámi. Dovolíte, hoši?

Hoši. Prosíme, prosíme! (Muzika hraje. Četník chvíli poslouchá, pak vezme Annu za ruku a jde s ní do krčmy.)

10. výstup.

Titíž bez četníka a Anny.

První žena. Na mou pravdu, to ona s ním šla!

Druhá žena. Bylo to viděti, že se jí z počátku jaksí sem nechtělo. Zdráhala se trochu.

Nášta. Ještě zcela nepřivýkla, kmotro. Však brzy přivýkne! Ten ji naučí!

Druhá žena. Jaký on je hrozný! A nejhroznější, když se usmívá. Tu ty bílé velké zuby tak cení, že se člověku zdá, že by kousal! (Muzika, tance. Za chvíli četník a Anna vyjdou z krčmy, berou se za ruce a pustí se též do tance.)

11. výstup.

Titíž. *Četník, Anna.* (Tancují. Pomalu se páry rozstoupí. Na tvářích všech viděti pohoršení. Četník a Anna zůstanou brzo sami v kole.)

Četník (zpozorovav to, zastaví se. Hrozivě). Co to! (Obrací se kolem.) Proč netančíte?

Hoši (uklánějí se, uštěpačně). Máme toho už dost.

Četník. Jak to, už se vám nechce?

První hoch. Ne, unavili jsme se.

Četník. Hoši, to vy k vůli mně?

První hoch. Může být.

Četník. Co? Vy smíte si dovolit mne urážeti?

První hoch (se smíchem). A vy smíte nás tak urážeti?

Četník. Jak to?

První hoch. Tancovati tu s takovouhle ženštinou!

Četník. S jakou?

První hoch. Vy sám lépe víte, s jakou. My s ní netančíme.

Četník. Ale já s ní tančím! Nesmíte mne urážeti. Já jsem císařský.

První hoch. My jsme také všichni císařští. K tanci nás nedonutíte.

Četník (mírně). A možná, že donutím. (Křičí.) Žide! Hej, Šlomo!

12. výstup.

Titíž *Šloma*, za nimi *starosta*.

Šloma (s heverem v ruce). Co si račte přátí, pane závodčí?

Četník. Vědro kořalky a půl bečky piva pro celou společnost. Na můj účet, rozumíš! A to hned!

První hoch. Vy, pane četníku, zbytečně peníze vyhazujete. My ani vaší kořalky ani vašeho piva pítí nebudeme a do tance s touhle ženskou nepůjdeme. My ani vám ani jí cti nebereme. Co máte, to máte, ale tančiti s ní nemůžeme! Pan starosta tuhle může nám zakázati další zábavu, nu, to se rozejdeme. Hej, hoši, děvčata, pojďme domů!

Starosta (uprostřed stoje). Ou, ou! A co se to tu stalo!

První hoch (klaní se). Nic, pane starosto. Zatančili jsme si a jdeme domů.

Starosta. Tak brzo!

První hoch. Vždyť přece důstojný pán přísně kázal...

Starosta. Ty blázne jeden! Mně ty to budeš připomínati! To si povídej někomu jinému a ne mně. Myslíš, že jsem tak hloupý a nevím, co se to tu děje?

První hoch. Tak proč se pan starosta ptá?!

Starosta. Mlč, hlupáku! Hoši, nestydíte se tak jednati? Pan četník je teď vaším hostem, sami jste si ho pozvali — nemyslete si, já vše jsem viděl oknem. A teď děláte takovou ostudu! Fuj! Toť ošklivé!

První hoch. A sluší se to, abychom s takovou tančili?

Starosta. Anna jest pořádná hospodyně. Co na ní chcete?

První hoch. Muže mají všet, a ona tu bude tančit! Tak dělá pořádná hospodyně?

Starosta. Nevěřte tomu, děti! To je nepravda. Jejího muže ještě ani nesoudili, neví se ještě, je-li vinen nebo ne, a bez soudu nikoho nevěšejí. A jestli pan četník nezdráhá se ji k tanci vzíti, to vy také nemáte práva straniti se jí. No, no, jen se bavte a buďte rádi, že vám dovoleno se baviti. A vy, pane četníku, nehněvejte

se na ty děti. Sám to vidíte, že to není ze zlého srdce. Tak, muzikanti, spusťte.

(Muzikanti hrají: pomalu zase začíná tanec. Po chvíli četník s Annou začnou tančiti. Najednou muzika uprostřed taktu opět přestane, páry — mimo četníka a Annu stanou jako přibity.)

13. výstup.

Titíž, za chvíli *Mikola*.

(Muzikanti a část tanečníků spatří Mikolu ještě dříve než vstoupí na jeviště. Četník a Anna obrácení k němu zády.)

Četník (dupne). U sta ďasů! Co to znovu? Co jste přestali? Hej, muzikanti! Chcete... (Houslista ukazuje smyčcem. Četník se obrátí a spatří Mikolu.)

Četník. Ach, a co to?

Mikola (v kožichu, zarostlý, s rancem na zádech vejde a uklání se všem). Pochválen Pán Ježíš Kristus!

Všichni. Na věky, amen!

Anna (spatřivši ho vykřikne). Bože! Jsem ztracena! Mikola!

Mikola (se smutným úsměvem). Co to jen vidím! I moje žena je tu! To je dobře! I vy tu, pane četníku! No, vidím, že jsem vás ze zábavy vyrušil!

Četník. Tak, jak se máš, Mikolo? Co nového? Pustili tě tedy!

Mikola. Chvála Bohu, pustili.

Četník. To mne těší! (Blíží se k němu a podává mu ruku.) A víš ty, komu za to děkuješ?

Mikola. Odkud pak bych to mohl věděti? Což pak mi to tam povědí? Přišli, otevřeli celu, poručili, abych se klidil, a dost.

Četník. To mně za to děkuješ!

Mikola. Tobě? Jak to?

Četník. Neboť já jsem vlastně našel ty právě vinníky. A ne jednoho, ale celý spolek. Jestli ne dnes ještě, to zítra je zavrou. Stálo mne to namáhání, to je pravda! Byl to člověk v takovém postavení, že div o život nepřišel. Ale, vši již, jak jsem tě zatýkal, hnulo se mi jaksi srdce, že's asi nevinným, a budeš snad mysliti, že jsem ti úmyslně zlé učinil. Proto neměl jsem pokoje, dokud jsem nenalezl stopy pravých vrahů.

Mikola (klaní se mu). Ať ti Pánbůh zaplatí za všechno dobré i za zlé... (Hledí s výčitkou na Annu.) Zlého ať vám Bůh nevzpomíná!

Cetník (se smíchem). No, zlého! Tak mnoho zlého jsem nikomu neudělal. Mně možná někdo více nadělal zlého, ale já mu to nevyčítám.

Mikola (trpce). Já také ne. Také ne! Chraň Bůh! Kdepak vyčítati!

Četník. A tu tvoji hospodyni jsem sotva mocí z domu vytáhl, aby se trochu provětrala a mezi lidmi ukázala.

Mikola. Zaplať Pánbůh, zaplať Pánbůh, že's alespoň ty se o ni staral. Slyšel jsem tam v tom pekle o tom, jak jsi k ní dohlížel. Zaplať Pánbůh! (Klaní se.) No, Anno, co ty tak stojíš jako odsouzená? Což se ani se mnou nepřivítáš?

Anna. Budeme ještě mít času dost na přivítání. Co tu před lidmi!

Mikola. Pravda, pravda! To je domácí věc, nač to světu ukazovati! Tak, pojďme domů! S Pánembohem, lidé dobří! (Klaní se a chce jíti. Anna za ním.)

Četník. Mikolo, počkej! Stůj!

Mikola (ohlíží se). Co ty?

Četník. No, a mne k sobě nepozveš? Dyť je dnes svátek. Třeba ho zapiti. Ho, ho, nemysli si, že tomu jen tak uklouzneš!

Mikola (v rozpacích). No, jak chceš... A jsem si opravdu myslil...

Četník. Což pak ty's také jednou myslil? Vždyť vždycky druzí vše za tebe myslili. No tak počkej! Neznáš-li ty pohostinství, tož já ti ukáži. Hej, žide!

Šloma (vyběhne s prázdnými sklenicemi). Co račte?

Četník. Láhev kořalky, višňovky, a co tam máš dobrého, dej do koše, ale hned! Zaplatím ti hotovými.

Šloma. Ale, ale, pane závodčí, což já se upomínám?

Šloma. A kam to mám poslat?

Četník. K Mikolovi. Honem!

Šloma. Dobře, dobře! (Odejde do krčmy.)

Četník (smekaje čapku). Tak, lidičky, buďte zdraví!

Násta (bručí pro sebe). Jdi, abys vaz srazil! (Muzika, hoši a děvčata chystají se znovu k tanci.)

(Opona spadne.)

Čtvrté jednání.

V Mikolově chatě.

1. výstup.

Anna sama.

Anna (u okna navíjí přízi a počítá niti). Jedenáct, dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct. (Zastaví se.) Sedmý už den, co tu nebyl. Jestli pak dnes přijde? A bojím se ho a žítí bez něho nemohu. (Navíjí dál.) Šestnáct, sedmnáct, osmnáct, devatenáct, dvacet. (Zastaví se, zamhouří oči a zamyslí se.) Jak strašný! Jak hrozný! A co za sílu! Zdá se, že kdyby chtěl, rozdrtil by mne i toho... mého shnilého hříba. Jedním pohledem by probodl. A čím strašnější, čím přísněji na mne promluví, tím zdá se mi, že ho více miluji. Celá se třesu, a cítím, jakobych v něm tonula, s ním splývala. A nemám tu vlastní své vůle, ani myslí, ani síly, ani rozvahy, ničeho. Tu mi nic do ničeho, vše hotova mu obětovati, v bláto se vrhnouti, jak by se mu zachtělo! Ach! (Navíjí dále.) Dvacetjeden, dva, tři, čtyry... (Svazuje

pásmo.) A co jsem mu už neobětovala, vše, vše, co může žena milovanému muži dáti? Ba i duši svoji, čest ženy, svoji dobrou pověst. Přísahu k vůli němu jsem zrušila. Sama se na posměch lidem vydala. No, a co? Nic mi do všeho! On je mi vším, světem, lidmi, cť i přísahou. (Navíjí.) Jeden, dva, tři, čtyry, pět, šest...

2. výstup.

Četník a Anna.

Četník (vejde). Dobrý den, Anno! Ty's sama?

Anna (vypustí z rukou motovidlo i vřeten)

Ach! To's ty? Kde jsi byl tak dlouho? Proč jsi nepřišel tak dlouho?

Četník. Kde muž?

Anna. Mlátí v stodole.

Četník. No, co on?

Anna. Jak to, co?

Četník. Nedělá ti výčitky, nebije, nevadí se?

Anna. On? Ani slova. Ani se neptal, proč jsem k němu do vězení nepřicházela. Šuká po chatě a kutí po hospodářství, jako dříve.

Četník. Nu, a ty's s ním nezačla rozmluvu?

Anna. Nač s ním mám rozmlouvat? Zprotivil se mi. Kdyby raději hníl ve vězení.

Četník. No a co myslíš, ví on o tom, co mezi námi?

Anna. Kdo pak ví? Ani narážkou mi to nedal znáti.

Četník. No, ale možná, že mu sousedi napovídali?

Anna. Možná. A co mi po tom. Jsem teď pokojná, ničeho se nebojím, na nic nemyslím, o ničem nevím, jen o tobě (Blíží se k němu nesměle.) Michale, možno tě objatí?

Četník (objímá jí).

Anna. A políbíti? (Líbají se.) Víš, dříve snad bych umřela studem, jak bych byla jen pomyslíla, že jako provdaná žena měla bych líbatí druhého. A teď? (Líbá ho bez paměti.) Můj milý! Teď se ani trochu neznepokojuji, nerozpakuji! (Mikola pootevře dvéře, ale vida, že Michal s Annou se líbají, ustoupí a zavře potichu dvéře.)

Četník (šeptem). To byl on.

Anna. Aťsi. Nic se nebojím.

Cetník. No, já také nejsem strašpytel. Ale teď s ním nechci mluvití. Já jsem jen tak na chvíli zaskočil. Musím ještě jít k starostovi odevzdati mu spis a potom přijdu k vám na několik hodin. S Bohem! (Bera pušku odchází.)

Anna. A přijď! Počkám se svačinou! (Začíná znovu navíjet.) Tak, on nás viděl! No, a co z toho? Neoslepl-li, musil viděti. Ne-li dnes, zítra by viděl. Nezamýšlím ukrývati se před ním. Ať dělá se mnou, co chce! (Počítá potichu niti a svazuje je v pásno.)

3 výstup

Mikola, Anna.

Mikola (vejde s cepem v ruce). Ty sama, Anno?

Anna. Sama.

Mikola. A ten... četník... už odešel?

Anna. Odešel k starostovi, ale za hodinu, pravil, že přijde. A co? Ty's chtěl si s ním promluvit?

Mikola. Já? No, ne,... leda... pár slov... Ale ne! Co s ním mám mluvit? Tu, vidíš, svorník u cepu se u'rhl a přišel jsem jej spravit. Nemáš provázek?

Anna. Nemám. Tu máš přízi, upleť si.

Mikola No, bude třeba tak udělat. (Bere přízi, zabodne do stolu šídlo, dělá z příze prameny, sliní je a začíná plést. Anna navíjí dál, šeptem počítajíc niti. Mikola za chvíli.) Anno!

Anna. Co pak?

Mikola. Tak ten četník, ten Michal Hurman...

Anna. No, co chceš od něho?

Mikola. Já vím, ty ještě za svobodna jsi ho milovala... i teď miluješ?

Anna (přestane navíjet a hledí na něho). No, a co?

Mikola (sklopí hlavu). I nic, což já ti něco říkám? (Chvíli mlčí a potom začne plakati a klade hlavu na stůl.)

Anna. Co pláčeš? Proč mi rozdíráš srdce?

Mikola. Nebo . . nebo . . moje se rozdírá. (Vstane a blíží se rychle k ní.) Anno! A ty mne tedy — ani, ani trošičku nemáš ráda?

Anna. Ne!

Mikola. A nikdy nemilovala?

Anna. Ne.

Mikola. A nemůžeš se přemoci a žítí aspoň se mnou jako dříve?

Anna. Ne. (Spustí hlavu.) Už je po všem!

Mikola (vstane). No, vidět, že to vůle Boží. Bože, proč jsi ty mne z vězení vyvedl? Proč mne nenechal tam shnít? Myslil jsem, že nad vězení není většího trápení. A jak přišli páni a pověděli mi: Mikolo, jsi svoboděn, poznali jsme tvoji nevinu. — Bože, tu div, že mi srdce nepuklo, jakou jsem měl radost. O křídla jsem Boha prosil, abych co nejrychleji domů letěl a tu shledal jsem takové, takové věci, že jazyk zdráhá se to vysloviti. Takové věci, že vězení zdá se mi vůči tomu býti rájem! (Štká.) Za jakou vinu mě Bůh tak potrestal? Čím jsem ho urazil, čím pohněval?

Anna. Ticho, Mikolo! Ani na mne viny nesvaluj. Ty přece dobře víš, že i já mám tu málo viny. Mocí mne za tebe vdali. Dokud jsem síly měla, byla jsem ti věrnou, ač jsem jiného milovala. Ale teď nedostalo se mi síly.

Mikola. Tak co dělat? Jak žítí?

Anna. Dělej, co za dobré uznáš, co ti svědomí káže. Zabij mne, vyžeň mne, nebo nech u sebe, — vše mi jedno.

Mikola. Slyš, Anno! Rozumím ti. Miluji tě. Líto mi tě, jako vlastní duše. Nechci býti tvým katem, neboť vím, že i tak jsi moc vytrpěla. Jen o jedno tě prosím: dbej na lidi! Ne na mne — aťsi ničím už ti nejsem --- ale na lidi dbej. Aby se nám lidé nevysmívali!

Anna. Což já jejich výsměchu zabráním? Ať se smějí, je-li jim do smíchu.

Mikola. A pak... Nechoď lidem na oči — s ním. Nešlapej v bláto moji ubohou hlavu. A ne-li, tož mne zabij, abych se na to nemusil dívat!

Anna. To na mně nezáleží, Mikolo! Uznávám teď jediného pána — jej, jako jsem dosud uznávala tebe. Co on mi rozkáže, to udělám, na nic se neohlížejíc. Když hanbu, tož hanbu, když smrt, tož smrt. S ním nic nezmohu. A ty dělej, co za dobré uznáš!

Mikola (chytá se za hlavu). Bože, Bože! ona zcela smyslu ztratila! Mluví jak v horečce. To on, proklatý, ji očaroval, omámil, o rozum připravil, aby se mi vysmál! (Chodí po světnici, v tváři mu viděti strašný bol. Anna navíjí dál.)

4. výstup.

Titíž, četník.

Četník (vejde). Pochválen buď Ježíš Kristus! Buď zdráv, Mikolo!

Mikola (zachmuřen). Buď zdráv, Michale!

Četník (směje se, klepá mu dlaní po zádech). No, přece jednou ke mně promluvil, jako ke starému známému.

Mikola. Lépe, kdybychom se nikdy nebyli poznali.

Četník. Proč? Fúj, Mikolo, jak jsi nakvašený! Jako bych ti otce zabil.

Mikola. Ty's mi cos horšího udělal.

Četník. Ale jdi, nemluv hlouposti! No, radě se tu posad'. (Posadí ho násilně při konci stolu, položí pušku a čepici na druhém konci a pak vyjme z torby láhev višňovky.) Hleď, s touto věstkou se poradíme, jak žít na světě. Anno! najdi nám nějaký ten náprstek! (Anna vstane, staví na stůl kalíšek, chléb a sýr.)

Mikola. Zaplať Pán Bůh, já nepiju.

Četník. Jak to, nepiješ? Co si vymýšlíš, Mikolo? Před týdnem jsi pil, a teď nepiješ? Co za pitomost jsi si to vymyslel? (Nalévá.) Na tvé zdraví, Mikolo! (Pije.) Ááá! Abys si nemyslel, že je v ní jed, nebo co. Nic se neboj! Vidíš, že sám piju. (Nalévá.) Na, vypij! Netrap se nic. Z ničeho si nic nedělej. Ať se Moškova kobylna trápí, co má velkou hlavu.

Mikola (bere kalíšek). No, vidím, že s tebou není rady Abys zdech', Michale!

Četník (směje se). Ha, ha, ha! Abys zdech'! Pěkně mi to piješ na zdraví! Ha, ha, ha! Šelma jsi, Mikolo, přísámbůh, že šelma.

Mikola. Co chceš, Michale, co komu patří!

Četník. Tak ty myslíš, že mi patří, abych zdechl?

Mikola. Myslím, že by to bylo lepším i pro mne i pro tebe i pro tu. (Ukazuje na Annu.)

Četník. I pro tu! A vida, na hospodyně jsme zapomněli! (Nalévá.) No, Anno, pij na zdraví svého muže!

Anna. Na tvé zdraví, Michale! (Pije.)

Četník. Ha, ha, ha! Vidíš, Mikolo, tvoje žena mně trochu jináč přeje, než ty. No, napijme se teď na její zdraví. (Pijí.)

Mikola. Ale silná ta tvá višňovka, Michale. Po dvou kalíšcích už mi do hlavy stoupá.

Četník. I nevěř tomu, brachu! To jen tvá hlava jest taká slabá, to je to. Silnou hlavu ani po desíti kalíšcích nezatočí.

Mikola (opře hlavu o loket). Slabou hlavu, povídáš. Pravdu máš. I bez té tvé višňovky nevěděl jsem, kde mi stojí, a teď ještě hůře. Víš, Michale, co ti povím, po přátelsku, jako starému známému?

Četník. No, co?

Mikola. Nepřestal bys ty k nám chodit?

Četník. A to proč? Dopálily tě moje návštěvy?

Mikola. Dopálily, nedopálily, ale — tak. Zdá se mi, že by bylo lépe, kdybys se neukazoval.

Četník. Nemohu, brachu, jak Bůh na nebi, nemohu. To moje služba taková, že mám vždy cestu kolem vaší chaty. A potom ještě jedna věc tu jest s tím spojena.

Mikola. Jaká?

Četník. Jest to vlastně úřední tajemství, ale co dělat už, povím to. Ale napřed se napijme! Ať všechno zlé mine! (Nalévá a pije.) Tak to tak, můj drahý. Tebe jakoby z vězení pustili...

Mikola (vzchopí se). Jakoby? Jak to, jakoby?

Četník. No, no, to ty hned všechno vážně bereš, jakobys se cítil vskutku vinným, pravda? (S důrazem.) Tvé vlastní svědomí ti povídá, že jsi nevinným? Pravda? (Hledí mu přímo do očí.)

Mikola (v rozpacích vykřikne). Pán Bůh mi svědkem, že pravda!

Četník (s úsměvem.) No, no, Mikolo! Nemluv tak. Hlavně před četníkem varuj se takových slov. Jest u nás četníků, brachu, taková zásada, že jak na někoho padne podezření a on začne se Boha za svědka dovolávat, to znamená, že svědomí jeho není zcela čisté. Cos tam u něho není v pořádku.

Mikola (polekaný). Tak... to bys — ty myslil, že já?

Četník (směje se a klepe mu na záda). Ha, ha, ha! Děťina jsi, Mikolo! víš, co si myslím! Ledačímś tě možno postrašit. Neboj se nic! Není čert tak strašný, jak ho malují. To, co se ti teď zdá tak strašným, také není takovým. Všemu člověk přivykne.

Mikola. Na co to narážíš? Nějak ti úplně nerozumím.

Četník. Porozumíš, brachu, porozumíš, až bude čas. A víš, co bych ti teď radil?

Mikola. No, co?

Četník. Buď pokojný. Nedělej žádných komedií, žádného křiku. Žij si tiše, v smíru, jak Bůh přikázal, a na nic nedbej, co se kolem tebe děje.

Mikola. Na nic nedbati? A ty myslíš, že to možné?

Četník. Proč by to nebylo možné? Ba že možné. Věř mi, kamaráde! Já jsem mnoho světem prošel, mnoho a ledaco viděl, já vím. Já ti povím: tisíce lidí žije tak, jako ty, a ani se neptají, jak se to tak stalo, odkud to přišlo, kdo tím vinen? Kde pak by člověk věděl, kde mu hlava stojí, kdyby měl všechno rozbíratí?! Třeba bráti život tak, jakým jest, třeba žít tak, jak se dá.

Mikola. I s puklým srdcem?

Četník. Hloupost, srdce! Kdo pak je má celé?!

Mikola. A být lidem na posměch?

Četník. Naplij na lidi! Čeho od nich potřebuješ? Budeš-li ty jim se smáti, nebudou se oni tobě. Ještě sami k tobě přijdou.

Mikola (zadumán). Což, moudrá rada. Jen že příliš silná pro mou slabou hlavu. (Chytá se rukama za hlavu a začíná štkáti.) Oh, příliš silná, příliš silná! Nevydrží moje hlava!

Četník. Nic se neboj! Vydrží. Já ti pomohu. Já každému hlavu rozbiju, komu by se zachtělo tobě se smáti.

Mikola. Moc to bude rozbitých hlav!

Četník. Neboj se, to jest již má starost.
A teď, kamaráde, Mikolo, víš co?

Mikola. No, co?

Četník. Vidím, že jsi ospalý. Sen ti oči klíží.
Jdi si na mlat a spi.

Mikola. A ty?

Četník. O mne se nestarej. Já si také trochu odpočinu a potom půjdu domů.

Mikola. To snad, abys ty, Michale, sám šel na mlat spat.

Četník. No, no, jen nedělej hlouposti! Tu máš kožich (bere s bidla kožich a klade mu ho na ramena), podušku a deku. (Vytáhne z postele podušku a deku a hází ji na něho.) Jdi! (Vystřkuje ho ze dveří. Ticho. Za jevištěm slyšeti loudavé kroky a těžké vzdychání Mikolovo.)

5. výstup.

Četník a Anna.

Četník (objímá Annu). Nu, teď jsme sami.

Anna. Pst! Bojím se, aby si tam něco neudělal.

Četník. Nic se neboj! On teď příliš oslabnul. Zareje se do slámy a usne.

Anna (tulíc se k němu). Michale, Michale! Co to s námi bude? Kam to dojde? Jak se to skončí?

Četník. Hloupá. Čím se to ona znepokojuje? Cožpak někdo na světě ví, čím se co skončí? kam to dojde? Žij a dýchej, dokud žiješ. Jest ti zle? A není-li ti zle, děkuj Pánu Bohu. Až bude zle, pak bude čas mysliti o tom zlém. Čím se to skončí? Ničím se to neskončí. Budeme žít, dokud možno. Budeme se lidem do očí smáti, dokud možno, dokud nám nohy nepodrazí. A potom? Potom jeden konec: všichni pomřeme a dostaneme se čertu pod zuby. Tak to jest, tím se to skončí, když už to chceš vědět. (Objímá ji.)

(Opona spadne.)

Jednání páté.

(Chata Mikoly. Ve dne. Stůl odstrčený, za stolem a na lavici sedláci a selky, mezi nimi Babyč a Náša. Mikola podnapilý s kalíškem v ruce uprostřed světlice. Na stole velká láhev kořalky, chléb a sůl.)

1. výstup.

Mikola, Babyč, Náša, sedláci a selky.

Sedláci (zpívají opilými hlasy).

Oj tam u lesa, oj tam u lesa ploužeček,
ploužeček-ček-ček-ček (2krát),
ploužeček.

Oj vyoral on, oj vyoral on láneček,
laneček-ček-ček-ček (2krát),
láneček.

Oj naseť tam on, oj naseť tam on konopí,
konopí-pí-pí pí (2krát),
konopí.

Tam usadil se, tam usadil se jeřábek,
jeřábek-bek-bek-bek (2krát),
jeřábek.

Oj já, já tomu, oj já, já tomu jeřábku,
jeřábku-ku-ku-ku (2krát),
jeřábku.

Tam nohy bičem, tam nohy bičem polámu,
polámu-mu-mu-mu (2krát),
polámu.

Sedláci i ženy při posledních slokách klátí se a navzájem do sebe vrážejí a kývají hlavami, pohlížíjí na Mikolu, jenž stojí se svěřenou hlavou, drže kalíšek ve chvějící se ruce. Když se zpěv skončil:

Mikola. No, kmotře, dej nám Pánbůh zdraví!
(Pije.)

Babyč. Naděl Pánbůh všeho dobrého!

Mikola. Ne, to nepovídejte. Čeho dobrého? Já o nic dobrého Pánaboha neprosím. Dost jsem toho dobrého již zakusil! Mám toho už dost. (Nalévá a podává kalíšek Babyčovi.) No, prosím!

Babyč. Děkuji pěkně. Ne, kmotře, nehněvejte Boha! Co Bůh dá, za to chvála Bohu! Často člověk myslí, kdo ví jaká nehoda na něho přišla, a za den, za dva okoukne se a ono se mu to k dobrému obrátilo. Na vaše zdraví, sousede. (Obrací se k jinému sedláku a pije.)

První sedlák. Naděl Pánbůh!

Mikola. To to mi už nepovídejte. To já jsem už na své kůži zakusil, jak se to k dobrému obrací. Ne, ne, ctění kmotři, věřte si mně nebo nevěřte, ale mně se zdá, že si Pánbůh z nás časem šašky tropí.

Sedláci Pro Boha, kmotře, co vy to mluvíte! Vždyť to jest rouhání.

Mikola (máchně rukou). Jedno ještě mě na světě udržuje, — tenhle životní nápoj! (Béře kalíšek, nalévá a pije.)

Násta (u okna ke druhé selce, kývají hlavou). Já jsem to věděla, kam to dojde. Pro Boha, ta ženská nemá ani trošku studu, ani srdce v těle.

První žena. Baže. Můj starý povídal, že bude v radě o tom mluvit, aby ji před celou obcí pruty vyšlohal, aby nedávala zlého příkladu.

Násta. Ba, že by se to patřilo. Však i teď v kostele. Pro Boha! To svět neviděl! S cizím mužským až k samému kostelu přišla, a potom jak vám tam stála! Ne, aby se k obrazům, k svatému oltáři tváří obrátila! Kde pak! K němu se obrátila, k němu, očarovaná, šeptá modlitby. Ženské kolem ní ustoupily, takové kolo udělaly, jako nakažené se stranily a ona nic, jakoby neviděla. Tak celou mši stála — však ne celou, jakmile jen kněz „Sanktus“ zazpíval, milý četník z kostela, mrknul na ni a ona za ním.

První selka. A kam se to vlekli?

Násta. To se ví, že do krčmy. Tam oba v alkovně popíjejí. (Šeptá.)

Babyč. Kmotře Mikolo! Tak vy povídáte, že vás žena hladem moří?

Mikola. Kdo? Já? Kdy jsem to povídal? Kde?

Babyč. No, já tak slyšel.

První sedlák. I já tak slyšel. Všude po vsi tak se proslýchá.

Mikola (s ráží podnapilého) Lživě se proslýchá! Všichni lžou, kdo to roznášejí. Komu je co do mne a mojí ženy?

Násta. No pravda, že nám nic po tom. Ale je tu někdo, komu je.

Mikola. Komu na tom záleží, co my jíme, co vaříme, jsme-li syti, nebo hladovi?

Babyč. Jen se, kmotře, nehněvejte za to, že jsem se vás zeptal. Já přec ne ve zlém úmyslu. Neboť, víte, to někteří chtěli na obecní radě..

Mikola. Co, co, co? Houbec obecní radě do mé ženy. Nemá práva!

Babyč. No, jak vy si nestěžujete — pravda. Jenže, víte, lidé moc naříkají na to, mluví, že ona špatný příklad dává, víte, že veřejně s tím Hurmanem se tahá.

Mikola (chytá se za hlavu). Ó, ó, ó! Lidé! Nedřete mne bez nože! Nemučte mne! Nerozrývejte mi srdce! Nemějte moji ženu pořád na očích! Tu pijte, jste-li čestní a dobří, co jste ke mně přišli, častujte se a mluvte něco veselejšího. A to, brzy! Člověku i bez vašich řečí těžko — a vy mu dodáváte.

Násta. Oj, kmotřičku, což my to nevíme, že vám těžko? (Pije.)

Mikola. Oj těžko, kmotřičko, těžko. (Nalévá a pije.)

Násta. A povídají, že ona na vás po celé dny nepromluví?

Mikola. A co máme mluvit? Ona mlčí i já mlčím. A tak chodíme po celý den jako bludné ovce. A ona pořád jen do okna se dívá, jde-li on. A na mne, bodejž by jen slovíčko promluvila —

Násta. Oj, ubohý kmotříčku, ubohý. (Nalévá a pije.)

Mikola. Oj ubohý, kmotříčko, ubohý jak to zrnko máku! (Nalévá a pije.) Jak ten hrách při cestě. (Pláče.)

Násta. Což pak já o tom nevím, že ty nejdnou z hladu omdléváš a ona co uvaří, to dá tomu hanebníkovi? Kmotře, vždyť jsem tvojí nejbližší sousedkou. O všem vím, vše vidím, ač bych často ani nechtěla viděti. Často mi až srdce puká. Pánbůh ví, kmotříčku, že puká. (Pláče a objímá ho.)

Babyč. No, no, ženo, snad čas jíti domů.

Sedláci. Ba, že by byl už čas jíti.

Mikola. Lidé dobří, sousedé počestní! Posedte ještě trochu! Nespěchejte, nerozcházejte se! Já jsem rád, když lidský hlas v těch stěnách slyším. Pohovořte si, počastujte se! No, prosím! Tu stojí kalíšek! Co že? Láhev prázdná. Já přinesu hned druhou. Mám soudek, schovaný v komoře. Co má dělat hříšný člověk? Když už to na moji hlavu padlo, co dělat? Nedaří se mi žádná práce, odešla mi chuť k ži-

votu, k hospodářství. Fuj, nač mi to; vzal jsem a prodal koníky, peníze schoval a trošku po trošce propíjím. Ať si jdou! Až těch nebude, pak prodám zas něco.

Babyč. Oj, kmotře, kmotře, zle děláš! Příliš si do hlavy bereš takovou hloupost a k vůli takové darebnici majetek těžce nashromádaný maříš.

Mikola. A nač pak mi ho potřebí? Což budu míti ještě nějaký život? Nebudu, kmotře, nebudu. Všechno je pryč! Když už nemám býti hospodářem, ať si už všechno jde! I pole prodám i chatu prodám! — ať si to jde! A co potom?

Babyč. Mluv, mluv. Prodám, prodám.

Mikola. Kdy potom? Jak potom? U mne, kmotře, už jest potom. Už teď jest po všem. Dál už nic nebude. Nic a nic. Vem to všechno nešť. (Vyjde s láhvi.)

Prvá žena. Toho člověka už zcela zničili! Zcela rozumu zbavili.

Druhá žena. Mnoho toho rozumu v něm, chudákovi, nebylo a i ten ztratil.

Násta. Já bych nevím co za to dala, že ho ona nějakým kořením opojila.

Babyč. A nejvíce škoda hospodářství. Lopotil se ten člověk, celý život pracoval, div že se nestrhal, mučil se, trpěl — ach Bože, co se natrpěl! Konečně dodělal se kusu chleba, aby žil, Pánaboha chválil a dětí čekal — a tu máš. Jako když požár se vznítí, hrom z čistého nebe udeří.

Prvá žena. Mluvte si, kmotře, mluvte. Povídate, děti čekat. To právě, v čem je chyba, že děti nemají. Jak by ona děti měla, to by se ona tak nespustila. Musím se jí aspoň slovem zastati.

Prvý sedlák. Ale já tomu nevěřím. Jak už se taková ženská vydaří, to ji ani řetězem doma neudržíš. I děti pohodí.

Prvá žena. Nevěř tomu, kmotře, jak Bůh na nebi, nevěř! Děti, to velká věc. Děti, to půl matky. Jedna polovina možná by i šla, dovolila si, ale druhá nepustí, křičí: a my, matko! a co z nás bude? A nepustí tamtu polovinu.

Mikola (vejde s láhví a staví ji na stůl). Tu jest. To naše radost! To jediná potěcha. (Pozvedne láhev, poklepe ji a zase postaví.) Plná, vystačí nám! No, kmotři počestní, sousedé moji milí — dej vám Pánbůh zdraví! (Nalévá a pije a dává kalíšek dál.)

Babyč. Kmotře, Mikolo, hej kmotře!

Mikola. No?

Babyč. Já bych ti, kmotře, něco pověděl, ale bojím se, abys se na mne nepohněval.

Mikola (sedá k němu, objímá za šíji a líbá jej s pláčem). Pověz, kmotříčku, pověz! Ty's mým nejbližším sousedem, ty's mým rádcem. Mluv!

Babyč. Ty, kmotře, — nehorši se — jsi příliš měkký, příliš poddajný.

Mikola (kývá hlavou a z hluboka vzdychá). Oj, tak, tak, příliš měkký, příliš poddajný.

Babyč. A oni vidí, že's takový a dříví na hlavě ti štípají.

Mikola (chytá se za hlavu). Oj, štípají, štípají. Až to v mozku loupe! (Pláče.)

Babyč. Pst, kmotře, fuj! Neplač! Nebuď dětinou!

Mikola. Nebýt dětinou? A jak to?

Babyč. Měl bys na svou ženu trochu ostřeji. Měl bys na ni zahromovati, pohrozit jí, uhodit jednou, dvakrát. Víš, žena jest jak kůň, má ráda bič — a bez něho stává se ledajakou.

Mikola. Oj, ledajakou, ledajakou.

Babyč. No, a tomu Hurbanovi se postav. Co pak tě on zajal nebo co? Ukaž mu, že jsi ty hospodářem v domě. Zakaž mu, aby k vám nechodil.

Mikola. Ó, prosil jsem ho už, kdež ale, ještě se vysměje.

Babyč. Prosil! Proboha, kmotře, kdo pak o takové věci prosí? No to ovšem, že on prosby neposlouchá. Ale musíš z ostra na něj.

Mikola. Oj, kmotříčku, já se ho bojím! Jest takový strašný, jako kat.

Babyč. Fuj, kmotře! Ty přece už nejsi děckem. Čeho se máš bát? Vždyť on ti nic nemůže udělat!

Mikola (vzpřimuje se). No, to je pravda! Co bych se ho bál?

Babyč. Ty mu pohroz, že půjdeš k soudu na něho žalovat, že ti nedá s ženou žíti.

Mikola. To je pravda! Však i nad ním jsou vyšší! Žalovat!

Babyč. Celé obci být pohoršením, hanba celé vsi.

Mikola. Ba, na to jest těžký trest!

Babyč. A co jsi ty myslil? Hned ho odtud přeloží. A ty už si potom s ženou budeš vědět rady. Jen jak by ho jednou čert odsud odnesl.

Mikola. Ó, pravda, že s ní si dám rady. Však vy, sousedky, víte, jaká ona byla dobrá, upřímná a věrná, než ho čert do mé chaty přivedl!

Násta. Ty, kmotře, ho do chalupy nepouštěj, víš ty! Dvěře mu před nosem zamkni. Cepem po hlavě pohlad! Tak bych já na tvém místě udělala!

Mikola. Tak, tak, tak! Cepem po hlavě! Mundur na hadry! Ať si mě žaluje. Budu já už vědět, jak se bránit.

Babyč. Nás, kmotře, za svědky vyzvi. My ti dosvědčíme, jak oni s tebou zacházeli!

Sedláci. Tak, tak! Všichni budeme svědčit. Oni ho vůbec ze služby vyženou a tobě se nestane nic!

Mikola (vzchopí se). Dobře! Všechno udělám, dodám si odvahy. Což nejsem muž, hospodář? No, napijme se, sousedi! Bůh vám zaplať za radu. Uvidíme, kdo tu víc značí. (Pije a častuje všechny po řadě.)

2. výstup.

Titíž. Vejdou *Michal* a *Anna*.

Četník (trochu podnapilý). Ho, ho, ho! Co to tu je? Nějaký svátek, hody svatební, nebo pohřební?

Mikola. Pohřební, pohřební, pořádám.

Četník. A po kom?

Mikola. Po sobě samém. Po své cti, svém pokoji, svém žití.

Četník (jde k stolu, lidé se rozestupují před ním, on sedá. *Anna* sedá také při peci). Aha, ty, jak vidím, trochu tento ... jazykem pleteš.

Mikola. Jak to pletu? Já nepletu, já mluvím pravdu! To ty jsi, Michale, můj život popletl, že nemohu ani konce najít.

Četník. Eh, Mikolo, kdybys nemluvil pitomosti a to před cizími lidmi. Raděj počastuj hosta!

Mikola. Oj, počastoval jsi ty mne. Nezasloužíš si ty ode mne takového počastování.

Četník (vzchopí se a přistoupí k němu). Co ty mluvíš, co? Jakého počastování?!

Mikola (plivne mu v tvář). Hleď jakého, když to chceš vědět.

Četník (bije ho pěstí do hlavy). Tu máš za to! (*Mikola* padá na zem. Lidé hrnou se k němu, *Anna* k *Michalovi*).

Anna. Michale, upokoj se, co to děláš?

Četník. Já jsem pokojný a nic nedělám, ale plivati na sebe nedám! Neboj se, jemu to ne-

uškodí. Trochu se mu v očích zajiskřilo, ale to je hloupost. Vystřízliví rychle. Však jsem s ním chtěl rozumné slovo promluvití.

Mikola (stěží vstává, posazuje ho na lavici). Tak ty tak mi platíš za mou dobrotu!?

Četník. Ne za dobrotu, Mikolo! Za dobrotu jen Bůh zaplatí. Ale já za hlupotu. Za to, že pliješ na císařský mundur.

Mikola. Já ne na císařský mundur pliju, ale na toho hanebníka, jenž hanbí obraz Boží. Ty ho znáš? Michala Hurmana!

Sedláci. Tak, tak!

Četník (zdržuje zlost). Víte vy co, pánové svědci, já tuhle s Miko!ou chci promluvití rozumné slovo. Vás tu není potřeba. Snad abyste si šli k čertu!?

Mikola. Ne, sousedi! Sedte, neodcházejte! Já vás prosím! Já jsem vás pozval, on nemá práva vás vyhánět.

Četník (vyskočí a chytí pušku). A já vám povídám, pijáci hanební, pryč odsud. Kdo se hned nevzdálí, ten touhle kolbou do prsou dostane! Marš! (Sedláci i ženy spěšně vycházejí. Někteří plivají, někteří se žehnají.)

3. výstup.

Mikola, četník a Anna.

Mikola (přiskočí k němu). Jakým právem smíš ty mé hosty z mé chaty vyháněti, he? K tobě přišli? Tvou kořalku pili?

Četník (odstrčí ho stranou). Mlč, hlupče! Poslyš, co ti povím. Tu si sedni. (Mikola s nechutí sedá.) Slyš, Mikolo, co ty si myslíš?

Mikola. Jak to, co?

Četník Proč ty sám sobě škodíš? Prací pohodil's, hospodářství zanedbal, koně prodal, pořád jen s opilci se vodíš a statek rozhazuješ? To tak hezké, co?

Mikola. Hezčí, než cizí ženu ke hříchu sváděti.

Četník. Mikolo, Mikolo, neměl bys toho ani vzpomínati.

Mikola. Ó, jak toho nevzpomínati, od čeho se srdce rve a hlava puká? Naděl Pánbůh za milost. — A pověz mi ty, Michale, čeho mám já vzpomínati? O koho mám dbáti? Pro koho pracovati?

Četník. A kdyby pro sebe samého?

Mikola. Neboj se, na sebe já dbám. Prodávám, rozdávám, rozhazuji, propíjím to, co nepotřebuji, a nechávám si jen, co potřebuji. A potřebno mi teď jen jedno — to tu! (Třepe láhvi.)

Četník. Fuj, Mikolo, styď se!

Mikola. Já se mám stydět? Ha, ha, ha! A ty se stydíš? A tahle ta ostudná, jež se s tebou po celý den tahá, se stydí? Vy máte stud?

Četník. Houbec ti po nás.

Mikola (vzchopí se). Komu houbec? Mně? A, ty, čím ty tady? Jaké právo máš ty, mluvití mi houbec?!

Četník (násilně ho usazuje). No, no, nečepejři se! Povím ti, jaké mám právo. Slyš, Mikolo! Ty víš, čím jsem kdysi býval, ještě tam v naší vsi?

Mikola A čím? Neurvalcem, zabijákem!

Četník. Lžeš, milý brachu. Byl jsem počestným hochem, snad trochu horkokrevným a rázným. Ale křivdy jsem nenáviděl, nepravdu nesnášel — a to bylo moje neštěstí

Mikola Bylo i více toho.

Četník. Máš pravdu. Hned ti také povím, co ještě přičinilo se k mému neštěstí. Zamiloval jsem se do této chuděrky Anny, sirotky, kterou postrkovali, které křivdili nelidští její bratří. Ta láska byla mým jediným, nejdražším pokladem, ona mohla ze mne učinit dobrého, pořádného člověka. Ale ty, Mikolo, ty ve spolku s těmi nelidskými jsi mi ukradl to jediné mé štěstí.

Mikola (vzchopí se). Já? Ukradl ti... (Chytá se za hlavu.) Bože! Co se se mnou děje? Což se celý svět obrací vzhůru nohama? Já, jež vláčí blátem, jenž oloupen o čest, pokoj a úctu, zničený, z kůže bez nože dřený — podle tebe jsem ještě zlodějem?

Četník. Nechytej se za hlavu, Mikolo! Však tvé svědomí samo ti asi říká, že já mám pravdu.

Mikola Ne! Lžeš! Já ji nenutil! Ona mi byla ještě vděčnou...

Četník. Však vidíš její vděčnost.

Mikola. To ty, ničemníku, jsi ji svedl, omámil, očaroval.

Cetník. Ty jsi měl tři roky času si ji přičarovati k sobě. Proč jsi tak neučinil?

Mikola. Protože nejsem čarodějem — proto!

Cetník. Protože jsi slaměný panák a ne muž — proto!

Mikola. Kdo slaměný panák? Já slaměný panák?

Cetník. Já ne.

Mikola. Hned ti ukážu, že nejsem slaměným panákem. Marš z chaty! (Chápe se ho za ramena.)

Cetník (odstrčí ho). Jdi spat, Mikolo! Jsi trochu podnapilý!

Mikola. Podnapilý nebo nepodnapilý, to moje starost! Ale ty se mi klid' z chaty!

Cetník. Teď právě neustoupím. Zůstanu tu i na noc, jestli se mi zachce.

Mikola (mírně). Odejdi, Michale! Nepopuzuj mne!

Cetník (také mírně). Ale nezlob se, ubožáku, to jest nezdravé. Ale já opravdu zůstanu u tebe na noc. A zítra spolu půjdeme do města.

Mikola. Spolu? Proč?

Cetník (vyjímá z brašny papír a ukazuje ho). Podívej se, znáš ten papír?

Mikola. Čert by ho znal, ale ne já.

Cetník. Toť zlé, Mikolo! Neškodilo by ti, abys znal. Je tu i o tobě něco psáno.

Mikola. Co tam může být psáno o mně?

Cetník. Rozkaz od soudu, abych tě předvedl. Ještě dnes mám ho doručiti starostovi. Znovu tam na tebe u soudu něco pověděl.

Mikola. Ha, Jidáš! Tak ty znovu odtud pode mnou ryješ? Nadobro mě chceš zničit? Nedo-
sáhneš toho! (Vyrve mu z ruky papír a roztrhá na kousky.) Na, tu máš, tu máš, tu máš!

Četník. Pitomče, co jsi to udělal! Což nevíš, co za to dostaneš?

Mikola. Já ne, ale ty.

Četník. Ne, ty! Tu máš! (Bije ho v tvář) To závdavek! — Máš druhý! (Rozpřahuje se.)

Mikola (chopí pušku). Tu máš také (vrhá se na Michala).

Anna (vrhne se mezi ně). Mikolo, ustup!

Mikola (odstrkuje ji). Ty sama ustup!

Četník. Pušť ho, Anno! Já se ho i tak ne bojím. (Chopí pušku a chce ji vyrvati Mikolovi.) Pušť, pitomče! S tím nežertuj!

Mikola (pustí pušku, chopí sekeru a udeří jí četníka do prsou). Tu máš žert! (Četník padá.)

Anna. Bože! Co je ti, Michale?! (Vrhne se k němu.)

Četník (chopí se rukou za prsa, z nichž vytryská krev). A to jen tak. Nic! Nic nepotřebuji!

Anna. Krev! Krev! Ty jsi raněný, Michale, zabítý! Holoubku. Kde rána?

Četník. Nic, Anno, nic. To byl jen žert. Trochu zabolí a přestane. Dost už, Mikolo! Co jsi tak stanul a třeseš se? Podej mi ruku!

Mikola (odhazuje sekeru). A — a — že nic není?

Četník (čím dál tím slabším hlasem). Podej mi ruku! (Podává mu zakrvácenou ruku, Mikola mu

podá svoji.) Zaplať ti Bůh! Dobře jsi mi posloužil, nehněvám se na tebe! Již dávno chtěl jsem si tak sám učiniti, ale nějak se nemohla ruka odhodlati.

Anna. Michale, srdce moje, pověz, co ti je? Kde je rána?

Četník. Povídám ti, že mi jest úplně dobře. Ani léků už nepotřebuji... A tu jsou svědci! No chvála Bohu! chvála Bohu!

4. výstup.

Titíž, starosta, Babyč, Nášta, sedláci.

Starosta. Hej! Co to tu? Kdo to tak lo-mozí?

Nášta. Ó! Neštěstí! Četník zabitý.

Starosta. Snad už mrtvý? Mikolo, Anno! Co to? Mluvitel! Co tu stojíte jako sloupy?

Četník (slabým hlasem). Pane starosto! Nechte je na pokoji! Oni nevinni. Já... já... sám...

Starosta. A co se ti stalo? Proč jsi na sebe vztáhl ruku?

Četník. Bylo tak nutno. To mojí věci... Anno! Mikolo!... buďte zdraví... odpusťte. (Umírá)

Anna (vrhne se k mrtvole). Michale! Michálku! Komu ty mě odkazuješ? Co si bez tebe na světě počnu?

Mikola. Anno, upokoj se, což ty nemáš pro koho žíti?

(Opona spadne.)

Moderní romány a povídky

vydané

Nakladatelstvím J. Otty v Praze.

Obětovaná. Napsal Ed. Rod. Přeložila Anežka Schulzová. Cena 90 kr., skv. váz. 1 zl. 80 kr.

Můj bratr Yves. Napsal Pierre Loti. Přeložil dr. Jiří Guth. Cena 1 zl. 20 kr., skv. váz. 2 zl. 10 kr.

Slovo a skutek. Román I. N. Potapenka. Přeložil K. Štěpánek. Cena 1 zl. 20 kr., skv. váz. 2 zl. 10 kr.

Princezna z Thule. Napsal William Black. Přeložil Erazim Brousek. Dva díly. Cena 2 zl. 80 kr., skv. váz. (ve dvou dílech) 4 zl. 60 kr.

Povídky Gustava Flauberta. Přeložil A. Z. Cena 40 kr., skv. váz. 1 zl. 30 kr.

Naše srdce. Napsal Guy de Maupassant. Přeložil Julius Vodák. Cena 80 kr., skv. váz. 1 zl. 70 kr.

Vypuzená. Napsal Pierre Loti. Přeložil dr. Jiří Guth. Cena 60 kr., skv. váz. 1 zl. 50 kr.

Z novell Anatola France. Přeložil F. M. Cena 1 zl. 50 kr., skv. váz. 2 zl. 40 kr.

Mladá láska. Napsal H. Pontoppidan. Přeložil Václav Petrů. Cena 40 kr., skv. váz. 1 zl. 30 kr.

Šestero. Povídka I. N. Potapenka. Přeložil Jos. Mikš. Cena 30 kr., skv. váz. 1 zl. 20 kr.

Rybáři. Román D. V. Grigoroviče. Přeložil K. Štěpánek. Cena 1 zl. 80 kr., skv. váz. 2 zl. 70 kr.

Okkultické novelly. Napsal Augustin-Thierry. Přeložil Jos. Světlý. Cena 1 zl. 20 kr., skv. váz. 2 zl. 10 kr.

Souboj Román A. P. Čechova. Přeložil J. Ščerbinský. Cena 60 kr., skv. váz. 1 zl. 50 kr.

Nová země. Román Knuta Hamsuna. Přeložil V. P. Cena 1 zl. 40 kr., skv. váz. 2 zl. 30 kr.

Z novell Eduarda Roda. Přeložila Anežka Schulzová. Cena 1 zl. 30 kr., skv. váz. 2 zl. 20 kr.

Syn. Novella M. V. Krestovské. Přel. A. G. Stín. Cena 60 kr., váz. 1 zl. 50 kr.

Na skladě v každém knihkupectví.

Aloisa Jiráska Sebrané spisy.

Vycházejí v sešitech po 15 kr. Na 10 sešitů předplácí se poštou 1 zl. 50 kr. Každý svazek lze o sobě zakoupiti. *Desky* na každý díl po 20 kr., poštou 23 kr. Na požádání zašle se sešit na ukázkou.

— Dosud vyšlo: —

Maloměstské historie.

(U rytířů. Na staré poště. Filosofská historie.) Cena zl. 1'50.

F. L. Věk. Obraz z dob našeho probuzení. Díl I. Cena zl. 1'30. Díl II. Cena 2 zl.

Za bouře a klidu. Dva historické obrazy: Obětovaný a Ze zlatého věku v Čechách. Cena zl. 1'80.

Skaláci. Histor. obraz z druhé polovice XVIII. století. Cena zl. 1'50.

Poklad. Histor. obraz z minulého století. Cena zl. 1'30.

Mezi proudy. Díl I. Dvojí dvůr. Cena zl. 1'90.

Mezi proudy. Díl II. Syn ohnivcův. Cena zl. 1'20.

Mezi proudy. Díl III. Do tří hlasů. Cena zl. 2'50.

Drobné povídky a obrazy. Cena zl. 1'50.

Sousedě. — **Pandurek.** Dvě historie z minulého století. Cena zl. 1'60.

Z různých dob. Povídky a obrazy. I. Cena zl. 1'50.

Z různých dob. II. Cena zl. 1'60.

Z různých dob. III. Cena zl. 1'50.

Skály. Několik výjevů z dějin samoty. Cena zl. 1'50.

Na ostrově. — **Druhý květ.** Dvě povídky z nynějšího života. Cena zl. 1'50.

V cizích službách. Kus české anabase. Cena zl. 1'40.

Na dvoře vévodském. — **Ráj světa.** Dva historické obrazy. Cena zl. 2'20.

Zahořanský hon. — **Povídka přítelova.** — **Povídka z archivu.** Cena 1 zl. 20 kr.

Proti všem. List z české eposy. Cena 3 zl.

Psohlavec. Hist. obraz. Cena zl. 1'40. Skv. váz. se zvláštní rytinou zl. 2'40.

Rozmanitá proza. Skizzy a studie. S illustr. Cena 1 zl. 20 kr.

U nás. Nová kronika. Cena zl. 2'20.

Domů a jiné obrazy. Cena 1 zl. 60 kr.

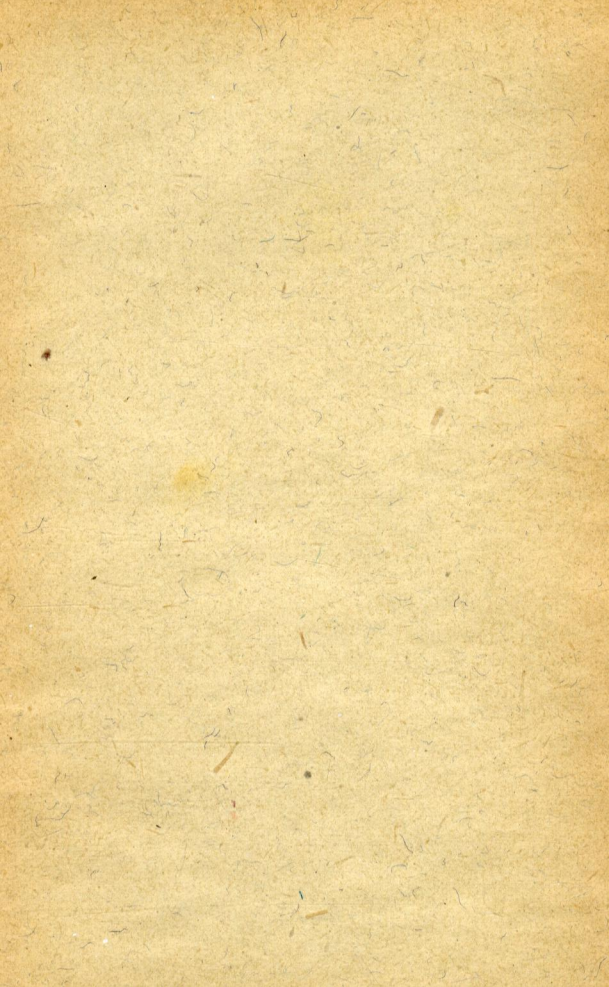
Divadelní hry. I. Cena 1 zl. 50 kr.

 Každý svazek Jiráskových Spisů vkusně vázaný je o 30 kr., ve zvláštní skvostné vazbě o 60 kr. dražší.

== Veškery vázané svazky Jiráskových Spisů lze obdržeti najednou za příznivých podmínek na levné měsíční splátky.

Zakoupiti nebo odbíratí lze v každém knihkupectví.

Nakladatelství J. Olty v Praze.

34.319

F $\frac{\overline{IV}}{U-31}$